

DECA V BRATISLAVI na Slovaškem je vzlic kmečkemu značaju svoje dežele zelo prizadeta. Ob nemškem umiku in ob premikanju drugih armad semintja so bili kmetje ob vso živino. Ni gnoja, ni bilo semen. A človek pa hoče živeti vsak dan. Gornje je slika otrok iz revnega predela v Bratislavi, kjer otroci čakajo postrežbe Ameriškega Rdečega križa.

Francija svoj preobrat težko preživlja

Tri stranke, ki v interesu države morajo sodelovati. — Bidault v vlogi posredovalca med Zed. državami in Sovjetsko unijo

Francija je po prvi svetovni vojni izšla kot vodilna veselila v Evropi. Pa je njena birokracija in plutokracija priložnost zapasla in ko je vladno v Parizu Hitler do kraja izigral, je bilo očitno, da je stare francoske republike — tretje po njenem redu, konec in da Francije v prejšnjem pomenu sploh več ne bo, če nacizem zmaga.

Pot v četrto republiko

Tragična pot Francije se je nadaljevala po porazu z ustanovitvijo vlade v Vichyju, kateri so nekaj časa dvorile tudi naše Zed. države, med tem pa se je razvilo v nji, kakor v Jugoslaviji, uporniško gibanje (proti okupatorjem).

Ameriška in angleška vlada sta sodelovali z Vichyjem, posebno ameriška, dokler se ni določila izkazalo, da je Hitlerjeva dekla.

Revolucionarno podtalno gibanje v Franciji od zaveznikov ni bilo podpirano toliko kot bi lahko bilo, in vzrok temu je bil general Charles de Gaulle, ki je vzel vslo pozornost nase. Roosevelt in on sta se jako mrzila, toda je končno le de Gaulle prevladal, ker Churchill in Roosevelt nista imela nikogar drugega, ki si bi mogel dobiti v boju proti Hitlerju zaslobo med francoskim narodom.

Invazija in ponižanje

Poraz, ki je doletel Francijo pod Hitlerjem, je bil zanjo strašno ponižanje. Država, ki se je po prvi svetovni vojni smatrala za vodnico na evropskem kontinentu, je bila zrušena in z njo vred ves njen buržvazni sloj. Le proletariat je še vztrajal in se boril.

Ampak kajpada, sam na sebi je bil prešibek, da bi mogel zmagati. Torej je bilo treba pomoči od zunaj. Francozi so želeli, da se bi Hitlerja preteplelo kje drugje, n. pr. na Balkanu. Enake želje je gojil Churchill. Stalin je zahteval, da mora "druga fronta" postati Francija, ne pa Balkan.

Tako se je zgodilo in imperalistična Francija je bila znova užaljena, ne zaradi invazije temveč zato, ker je uvidela, da ni več veselila.

Ljudstvo pa ni mirovalo. Seveda, brez zavezniške po-

moči bi bila Francija še Hitlerjeva.

Težave z novo ustavo

Ko je po zavezniški okupaciji Francija dobila novo zbornico, da ji sestavi ustavo za četrto republiko, so izšli iz borbe na prvem mestu komunisti. Po številu mandatorov so si bili skoro enake komunistična, krščanska demokratska (klerikalna) in socialistična stranka. Komunisti in socialisti so se zedinili za revolucioniranje Francije. Sestavili so — ker so imeli v konstituenti večino — ustavo po svojem okusu, ki pa se je francoski masi zdela preveč revolucionarna in jo je zavrgla.

Zato je morala biti izvoljena nova konstituenta, v kateri pa niso komunisti več prvenstvena stranka temveč klerikalci. Vendar pa so komunisti skoro toliko močni kakor prvi in socialisti ne daleč zadaj.

Nova koalicijska vlada

Prošlo nedeljo je bila po dolgih prerokanjih sestavljena nova koalicijska vlada. Komunisti so po volitvah izjavili, da ne gredo vanjo, če ji bo načeljeval član krščanske demokratske skupine in so hoteli, da ji naj bo predsednik spet socialist.

(Konec na 5. strani.)

ČEMU ZAVEZNIKI SE DOPUŠČAJO FAŠIZEM IN FRANCA V ŠPANJI?

Španski diktator Franco je bil zaveznik fašistične Nemčije in Italije. Vlade se je polastil z njuno pomočjo. Med vojno se je norčeval iz "dekadentne zapadne demokracije" in v propagandi pomagal Mussoliniju in Hitlerju. Pa tudi z materijalom seveda. Hitlerju v pomoč proti Rusiji je pošiljal na vzhodno fronto svoje "prostovoljce".

Šele ko je Franco spoznal, da Hitler vojno izgublja, je začel hliniti nevtralnost. Toda fašizem v Španiji je ostal kakor je bil. Zavezniki so trdili, da se bore za odpravo fašizma.

Čemu ga tolerirati v Španiji?

Poljski poslanik Oscar Lange je v varnostnem svetu združenih narodov Francovo fašistični režim obtožil za nevarnega svetovnemu miru in predlagal, da se ga odpravi.

Obtožbo je vzel v pretres poseben odsek in priporočil, da naj združeni narodi odrečejo priznanje Francovi vladi. Mnogi so to že storili, oziroma nekatere dežele sploh Franco nikoli priznale niso. N. pr. Mehiko in Sovjetska unija.

Proti priporočilu odseka so ameriška, angleška in sovjetska vlada. Slednja zato, ker smatra, da prekinjenje diplomatskih stikov s Francosom ni dovolj. Ona je za ekonomske sankcije in tudi za intervencijo. Ameriška in angleška vlada pa smatrat, da Španija vzlic svojemu fašizmu svetovnemu miru in nevarna in da se ne bi bilo dobro v akciji proti nji prenehati. Ameriška vlada je sicer izjavila, da je proti fašizmu v Španiji, toda odpravi naj ga njeno ljudstvo na miren, demokratičen način.

To je bila zelo neresna izjava. Naš državni departement prav dobro ve, da je Franco prišel na krmljo nasilno, s pomočjo zunanje intervencije, in da ga ne bo mogoče odstraniti na miren, "demokratičen" način.

Na nedavni konvenciji angleške delavske stranke so delegati zahtevali, da mora Franco pasti in da naj vlada v ta namen stori primerne korake. Vnanji ministri Ernest Bevin je argumentiral, da bi intervencija zanesila v Španiji novo civilno vojno in da bi bile ekonomske sankcije v resnici udarec na španski narod, ne pa na njen fašizem. Anglija pod Churchillom je sicer tudi bila saj navidezno proti Francu, toda če bi se ga odrglo, naj bi ga nasledil kralj. Za obnovev španske monarhije deluje najbolj odkrito Vatikan.

Glavni vzrok, čemu toliko pomišljanja glede akcije proti Francu je torej strah kapitalizma in klerikalizma pred "komunizmom" v Španiji. Smatrate, da ako Franco pade, bo Španija postala komunistična in ruski vpliv se bo razširil prav do Gibraltarja in dalje v latinsko Ameriko. Privilegijem je za interese in zato so proti vsaki akciji, ki bi utegnila pospešiti socialne pre-vrate.

ALCIDE DE GASPERI PRETI, DA SE ITALIJA TRSTU NE BO ODPOVEDALA

Ko je bilo minulo nedeljo poročano, da se je francoski minister vnanjih zadev George Bidault zavzel rešiti sporno tržaško vprašanje s predlogom, da naj postane Trst z bližnjim zaledjem avtonomna krajina, po desetih letih pa naj velika četvorica, ali pa združeni narodi odločijo, ali naj bo še avtonomno mesto, ali pa ga naj dobi nazaj Italija, ali se ga pridruži Jugoslaviji, je predsednik itali-

janske vlade Alcide de Gasperi izjavil takoj na to, da Italija take mirovne pogodbe ne bo nikdar priznala. Trst je njen, je rekel. In se bo borila zanj vzlic svoje premaganosti kakorkoli mogoče: s propagando, ekonomsko — sploh tudi s silo, če je bi imela. In je rekel, da ako ne bo po njenem sedaj, bo pa kdaj pozneje.

Vprašanje Trsta očitno še dolgo ne bo rešeno, kar je slabo

Deset odstotkov družin lastuje 60% gotovine

Med vojno se je poudarjalo, da si je ameriško ljudstvo prihranilo na milijarde denarja in da bo že vsled tega nevarnost inflacije velika, ker bodo ljudje trošili svoje prihranke neglede na cene.

Iz vladnih podatkov, ki so bili nedavno objavljeni, pa je razvidno, da imata dve izmed vsakih treh družin povprečno le po \$40 v hranilnih vlogah v banki ali pa v bondih.

Isti podatki pravijo, da lastuje ena desetina ameriških družin šestdeset odstotkov vsega denarja v bankah ali skupno \$130.000.000.000.

Devetdeset odstotkov družin ima torej le 40 odstotkov ostale gotovine, kar sicer ni nič novega, ker je zmerom bilo tako. Za mnoge je presenetljivo le to, da je razmerje še vedno slično kakor je bilo pred vojno. Smatrali so, da si je povprečna družina med vojno prihranila veliko denarja in tudi vladna propaganda je delala tak vtis. Prodajala je vojne bonde, a ni pa rada povedala, da so jih ljudje ne samo kupovali ampak jih tudi prodajali nazaj in denar porabili.

Študija zvezne bančne ustanove (federal reserve) pravi, da lastuje polovica ameriških družin 97 odstotkov vse likvidne imovine, ostala polovica pa 3 odstotke.

Ampak omenjenih 50 odstotkov družin še ne pomeni, da lastuje vsaka enaka. Kajti statistika pravi, da 30 odstotkov družin poseduje 87 odstotkov gotovine.

Tudi niso vključene korporacije, ki imajo 80 milijard likvidne imovine. Niti ne posestva in druge nepremičnine.

Pred vojno so znašale vloge posameznikov \$40.000.000.000, sedaj pa \$130.000.000.000.

Iz istega poročila je razvidno, da bodo prihranki večine družin kmalu pošli, posebno če bo kontrola nad reguliranjem cen odpravljena. Sicer pa draginja narašča vzlic temu.

posebno zanj, ker je gospodarsko in politično v negotovosti.

Ampak Italija si velio upazato, ker preti.

In pa, anglosaška propaganda nič več ne omenja, kako je dučejevih "milijon bajonetov" pustošilo po Slovenji in ostali Jugoslaviji.

Vzrok, da se z vprašanjem Trsta odlašja je, ker Jugoslavija nikakor noče opustiti svoje upravičene zahteve. Sovjetska unija drži z njo, naš državni tajnik pa z Italijo. In pomaga mu seveda Bevin.

Na strani Jugoslavije je poleg Rusije, Čehoslovaška, Poljska, Madžarska, Rumunija in Avstrija.

Vsem tem deželah je Trst potreben več ali manj. Vse pa vedo, da ga Italija ne rabi za svojo luko temveč le v nacionalistične namene.

(Konec na 5. strani.)

KOMENTARJI

Zbira in presoja urednik

Fotičevi ljudje so v ameriškem tisku prerokovali, da obravnava proti Draži Mihajloviču pravzaprav ne bo proti njemu temveč proti Ameriki in Angliji. In res se je Draža zelo branil z zagovorom, da je bil proti partizanom in njihni osvobodilni borbi na pobudo ameriških in angleških častnikov, ki so mu bili dodeljeni. Trdil je, da so mu svetovali "likvidirati" komuniste, kar pa se tiče borbe proti Nemcem, naj jo Mihajlovič prepusti zaveznikom, — bodo že oni opravili z njimi.

Mihajlovič je krivdo kolaboriranja (posebno z Italijani) večkrat priznal. Bila mu je dokazana tudi z dokumenti, a je dejal, da so sodelovali s sovražnikom le nekateri njegovi častniki, nad katerimi ni imel kontrole. Zadnjo soboto pa je dejal, da se on ne smatra krivega v nobenem oziru. Bil je lojalen svojemu kralju ter njegovim vladim. Ravnal se je po njegovih navodilih in po priporočilih angleških in ameriških častnikov. Vseeno, na obravnavi je bilo določeno ugotovljeno, da se je boril rajše proti partizanom kot zoper okupatorje in da je včas skupno z njimi udarjal na osvobodilno fronto.

Leon Blum je na konvenciji delavske stranke v Angliji dejal, da edino enotnost med socialisti in komunisti more v Evropi ustvariti vlade, ki bodo imele podporo (večino) ljudstva. To njegovo izjavo je sporočila tisku Associated Press dne 14. junija. Ako je ta vest resnična — in ni vzroka čemu ne bi bila — tedaj je kapitalistični tisk Bluma v zadnji volilni kampanji v Franciji naporno opisaval.

Ali je sodelovanje med Sovjetsko unijo in Zed. državami mogoče? Časnikar Leigh White, ki je bil poročevalec čikaških Daily News osem mesecev v Moskvi, pravi da ne in da je krivda v glavnem na ruski strani. Njegovo mnenje je, da se to razmerje lahko spremeni, ako bo sovjetska vlada dovolila, da se bodo reporterji tujezemskega tiska v Sovjetski uniji svobodno gibali, kako se npr. ruski časnikarji v Zed. državah. In ako ne bodo sovjetski diplomati, trgovski agenti in drugi funkcionarji iz USSR vedno pod

tolikšnim nadzorstvom, da si upajo imeti z Američani samo najbolj formalne uradne stike. Dalje smatra, da bi medsebojni nemu razumevanju veliko pomagalo, če bi poslala sovjetska vlada v ameriške šole vsako leto saj kak tisoč študentov in mi toliko v Rusijo. Seveda, Rusija se ne bi smela bati, da se bi njeni dijaki navzeli buržvazne ideologije, in mi pa ne, da se bi naši dijaki od tam vračali polni navdušenja za komunistično propagando. Leigh White je lahko sposoben časnikar, toda proti Sovjetski uniji goji predsodke, kakor jih proti Jugoslaviji. Je pa resnica, da se je Rusija preveč zaprla samo vase, in je res, da je potovanje po nji dovoljeno le redkokateremu tujcu in da ji ni še nobenkrat bilo za turiste. Dosedaj se je za to postopanje lahko opravičevala, da se boji špijонов, a v bodoče bo menda tak strah nepotreben. Posebno če bo sprejet ameriški načrt za mednarodno kontrolo nad atomsko energijo.

Umberto II. je pred plebiscitom o vprašanju, ali naj bo Italija v bodoče monarhija ali pa republika, obljubil, da se bo pokoril večini. Ampak ko so bili glasovi sešteti in je bilo par milijonov glasov več za republiko kot pa za njegov tron, se je premislil in trdil, da je bilo v volitvah veliko goljufij in se bo ravnal le po odloku vrhovnega sodišča. In je še vprašanje, ako se bo, če bo odločitev sodišča republiki v prid. Kralji se od tronov neradi poslavljajo. Zavarovali so si jih z dedno pravico, ki se je trdovratno drže. Doslej so troni padali ali v vojnah ali pa v revolucijah. Plebisciti o njih pa so bili skoro tako redki kakor bele vrane. Po tej vojni se je vršil v Jugoslaviji in sedaj v Italiji. Razlika je le, da Peter v času glasovanja ni imel nobene besede vzlic svojim regentom, dočim je Umberto bil v Rimu in vršil vladarske posle.

(Po tistem, ko je bilo to napisano, je Umberto že dobil uradno naznanilo, da je monarhije v Italiji konec.)

Molotov je na konferenci vnanjih ministrov v Parizu dejal, da naj se velika četvorica pobriga za sedanj položaj v Italiji. Ker je bila večina za republiko.

(Konec na 5. strani.)

AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLEDAR V STAREM KRAJU DOBRO DOŠEL

Letošnjega Ameriškega družinskega koledarja smo poslali v stari kraj že precej izvodov. Nekateri rojaki so ga poslali svojcem sami v svojih paketih, drugi pa so nam dali naročilo in naslove.

Poslednje pismo o koledarju nam je poslal Vinko Smrekar iz Črnuča pri Ljubljani. Med drugim pravi:

"Pred par dnevi smo prejeli vaš Ameriški družinski koledar. Bili smo presenečeni, ker take pošiljke nismo pričakovali. Štejemo si v čast, ob enem pa je tudi naša dolžnost, da se vam za to knjigo vsi skupaj iskreno zahvalimo.

Priznati moramo, da vaš koledar za našim poponom nič ne zaostaja, oziroma ga še prekaša."

Letošnji koledar stane za v stari kraj \$1.65. Pošt-nino plačamo mi. Naročite svojcem tudi naš lanski koledar. Stane \$1.50, oba skupaj \$3.00.

Naročite jim tudi "Proletarca". Nekaj ga tja že pošiljamo. Jugoslovanska vlada plačuje dva izvoda. Prejeli smo o listu že nekaj pohval. Čitateljem tam je všeč, ker piše o razmerah in o položaju v Jugoslaviji simpatično in pa s tolikšnim razumevanjem.

Letošnjega in lanskega koledarja smo dali tiskati par sto izvodov več namenoma zato, da bodo z njim naročniki postregli svojcem onokraj Atlantika. Priporočamo vsem, naj ga naroče čimprej.

Potrudimo se vsi skupaj tudi za pridobivanje naročnikov listu v tej deželi. Proletarec to zasluži in dajamo ga zato, da pride med čimveč ljudi. Ako bi vsakdo izmed nas dobil saj enega naročnika vsako leto, bi bila to za list in za ideje, ki jih zastopa, ogromna pridobitev!

Kongresniki in senatorji v volilni vihri

Dočim se demokrati in republikanski toriji združujejo, namreč proti unijam, jih sedaj vendar skrbi, kako bodo izšli v novembur.

Določili so si zvišanje plače za okrog 50%. Vrh tega so si dodali še eno pisarniško moč. Po navadi najemajo v take službe hčere in žene, ter enega klerka ali klerkinjo. Tako jim ves dohodek ostane v družini in pa kar še "extra" dobe.

V vseh poslednjih glasovanjih se je izkazalo, da sta v kongresu samo dve skupini. Ena, ki je torijska, burbonska in na vso moč za privilegije, in druga, jako šibka, ki se trudi, da bi bila prijateljska na obeh straneh, kar nikakor ne gre.

Nedavno sprejeti zakon, vetirani ob enem, je bil sprejet v ko-

alicijski stranki. Ameriška trgovska komora in zveza industrialcev smatrat, da bo kongres, ki ga bo naše ljudstvo izvolilo prihodnje jesen, proti unijam. In to je čudno! Vse trgovske in industrialne zveze so združene, unije niso!

V politiki so kapitalistični interesi gospodarji demokratske in republikanske stranke, unije pa se prerekaajo med sabo.

"Saj se nam ni treba nič bati," pravijo stebri ameriškega kapitalizma, "dokler bomo lahko držali delavstvo narazen."

To povzroča posebno angleški delavski stranki velike skrbi. Na njeni konvenciji, ki je bila zaključena pred dobrim tednom, so veliko razpravljali — pomislite — o bodoči depresiji v Zed. državah!

Delavski ministri, ki majo v področju ekonomijo, so izjavili, da je bila ekonomska kriza, ki je udarila Zed. države leta 1939, strahovit udarec za Anglijo. "To se ne sme več dogoditi," so rekli.

Vzrok, da se angleška vlada za naše gospodarstvo zanima je, ker je navezana nanj. Posebno sedaj, ko je tako interesirana, da dobi od nas veliko posojilo.

Ampak, da se vrnemo k naslovu. Tudi Francija je dobila ameriško posojilo. Neki list v Parizu, je pisal, da bo (to posojilo) poguba za Francijo. Tudi v Angliji jih je mnogo, ki smatrajo, da ako posojilo dobi, bo angleško gospodarstvo zaslužnjeno Zed. državam v korist.

Tako se kapitalizem razvija,

pravijo na eni strani. Na drugi pa, da ameriški "free enterprise" igra socializmu v roke.

Ne prvo ne drugo ni resnično. Resnično je le, da se ameriško delavstvo v politiki še zmerom oslanja na obe kapitalistični stranki in da se je za to pogubno taktiko zavzelo tudi sedaj. Zato pa se toriji, trgovske komore in zveze biznismanov boje le, če se bi unije združile tudi v politični akciji. Tedaj bi res imeli "dve" stranki namesto eno. In boje se tudi, da se ne bi vse unije združile v skupno enoto. A izgleda, da se jim tega za enkrat še ni bati. Vedo pa, da nekega dne pride do solidarnosti in baš to je vzrok, da fašistična gibanja v tej deželi niso v stiski za sredstva.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, Ill.

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE

NAROCNINA v Zedinjenih državah za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75; za četrt leta \$1.00.

Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopiši in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do ponedeljka popoldne za pričetek v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Yugoslav Workmen's Publishing Co., Inc. Established 1906.

Editor: Frank Zalta
Business Manager: Charles Pogorelec

SUBSCRIPTION RATES:

United States: One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.
Foreign Countries, One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Avenue

CHICAGO 23, ILL.

Telephone: ROCKWELL 2864

Italija ima v ameriški vladi najjačjo zaščitnico

V kongresnem odseku za vnanje zadeve je par članov sestavilo dokument, ki pravi, da je "rahljotna" taktika našega state departmanta napram Italiji popolnoma odbila simpatije Jugoslavije do Zed. držav in da enako odbija tudi Grčijo. Obe ti deželi sta vsled italijanske agresivnosti silovito trpeli. Grčija še predno se je vojna pričela, Jugoslavija med vojno in slovensko-hrvaško Primorje pa od kar je bilo dodeljeno Italiji.

Ampak državni tajnik Byrnes se teh stvari bodisi ne spominja, ali pa so zadaj kakšni drugi motivi. Kajti vsi njegovi nastopi z ozirom na Italijo so takšni, kakor da je bila ona naša zaveznica in Jugoslavija pa sovražnica.

Čitatelji Proletarca se morda spominjajo, ko smo na tem mestu prerokovali, da romanja Rooseveltovih poslancev v Rim ne pomenijo za Jugoslavijo, posebno pa za slovensko Primorje nič dobrega. In rekli smo, da kakor se je Italija obrnila na zavezniško stran v prvi svetovni vojni čim je zaslutila, kje bo zmaga, tako je zadnji moment storila v minuli vojni. In Byrnes se sedaj poteguje zanjo kakor da ji hoče Jugoslavija s protežiranjem Sovjetske unije storiti kdove koliko škodo.

Ameriška propaganda je mahoma pozabila, da je bila Italija fašistična, da je ropala po Balkanu in v Etiopiji, da je bila v vojni proti nam, in da je njen fašizem počenjal vse sorte zločinstva. Ista propaganda raznih vladnih birojev sedaj pripoveduje o pomanjkanju v Italiji in da naj ji pomagamo. In smo ji res v pomoč proporčeno več kot katerikoli drugi deželi. Marsikatera rešljiva ladja, ki je bila namenjena s svojim tovorom v eno ali drugo zavezniško deželo, je dobila na sredi morja navodilo, da naj svoj tok obrne v Italijo.

V Jugoslaviji to vidi in se čudijo pozabljenosti ameriške vlade in njeni demokraciji.

Ne samo to. Ameriška propaganda — namreč uradna propaganda — je Jugoslaviji neprijazna, milo rečeno. Z njo vred ves kapitalistični tisk.

Očividno je, da vladajoči sloji v tej deželi Jugoslavijo mrze, ker je "komunistična" in podpirajo Italijo, v namenu, da jo otmo privilegijem in Vatikanu.

Obravnava v Beogradu

Triindvajset obtožencev, ali kolikor je jih je v seznamu vojnih zločincev na obravnavi proti Draži Mihajloviću, ima v amerškem in angleškem tisku več zanimanja kot pa n. pr. obravnava proti nacijem v Nürnbergu.

To je naravno. Draža Mihajlović v očeh anglo-ameriške javnosti ni vojni zločinec. Ameriški vladni krogi so se trudili, da bi ga otehi in propagandna poročila v amerškem tisku so mu simpatična. Mnoga pa današnji Jugoslaviji naravnost sovražna.

Mihajlović je napravil veliko izjav, ki so angleški in ameriški vladi neprijetne. On trdi, da ga ameriški in angleški častniki niso silili, da naj se bojuje proti nacijem, temveč da naj "likvidira" komuniste. Angleška vlada se je že pritožila, da ni prav, ker se je obravnava spremenila v nekako obtožbo proti angleškim častnikom, namesto da bi obtežili material angleška in jugoslovanska vlada skupno izravnavali. Čeprav je bila torijska vlada nasprotna komunizmu in ako tudi je Churchill to pridno poudarjal, je vendarle dejstvo, da je Anglija partizansko gibanje in Tita v Jugoslaviji podpirala in Mihajlovića pa pustila na cedilu. Ampak v Beogradu vedo, da je imel Churchill pri tem svoje motive. Ko so v Londonu uvideli, da bo invazija v Jugoslavijo izvršila rdeča armada in da je osvobodilno gibanje v nji edino, ki šteje, so poslali k partizanom tropo častnikov in k Titu pa Churchillovega sina. In Churchill je imel v parlamentu za Tita in partizane zmerom pohvalno besedo. Oziroma toliko časa, dokler ni uvidel, da bo nova Jugoslavija oslonjena na Rusijo namesto da bi šla pod takozvano angleško sfero vpliva.

Angleži so protežirali jugoslovansko zamejno vlado v Londonu in enako tudi Roosevelt. Toda v Jugoslaviji ni imela zaslombe. Churchill in Roosevelt sta prišla v zadrego. Iz stiske so si pomagali s tem, da sta Washington in London izposlovala ustanovitve koalicijske vlade, ki ji naj bi načeljeval Ivan Subašić, v imenu Petra pa naj bi vladali regenti, dokler ne bi bilo rešeno vprašanje monarhije. Subašić se je moral kmalu umakniti, regenti so bili le figura, volitve v konstituantno so se izvršile drugače kot so si jih želeli visoki krogi na Angleskem in ti, monarhija je bila odpravljena in Jugoslavija je krenila v nove toke razvoja ter pričela izvajati program osvobodilne borbe.

Tedaj se nasprotniki "komunizma" znova spomnili Mihajlovića in pripovedovali, da ima še tisoče mož pod orožjem in da je z njim ves srbski narod. Čim pride pomlad pa se bo začela civilna vojna.

Namesto tega je bil Draža Mihajlović ujet. Velesrbska propaganda s svojimi zavezniki v Ameriki je storila vse v svoji moči, da bi se ga izročilo kakemu posebnemu zavezniškemu sodišču. Ampak današnja jugoslovanska vlada je ena najtrdnjših v Evropi. In ne dovoli, da bi jo mednarodna diplomacija prepehala sem in tja. Mihajlović je moral pred njeno sodišče pa če je bilo Washington prav ali ne. Ernest Bevin je postopal v tem oziru veliko bolj taktično kot naš state department.

Draža sicer v tej aferi ni glavna točka, temveč le simbol starega reda, ki je vodil in izžemal Jugoslavijo. Ob enem je on

HOTELI V AMERIKI so moderni, a je med njimi veliko takih, ki so "fire trap". Namreč pasti, da se človek iz njih v slučaju požara težko reši. Ali pa sploh ne. Dosedaj je bilo meseca junija že kakih pet hotelov v požaru, in pa nekaj stanovanjskih hiš, v katerih je izgubilo življenje nad sto ljudi. Gorje je slika iz nedavnega požara v hotelu LaSalle v Chicagu. V njemu je izgubilo življenje 60 ljudi.

KATKA ZUPANČIČ:

IVERI

ŠPORT

Sinočnji večer je bil važen, silno važen. Slo je za svetovno prvenstvo v boksanju. A so bili poslušalci in gledalci, tudi tisti, ki so plačali po sto dolarjev za sedež, prikrajšani skoro za polovico svoje paše. Kajti že v osmo "rundi" so nad premagancem našli do deset, in konec je bilo blaglasnega "punch — punch here and there".

Početek športa je vsekako iskati že v pradavnini, ko je človek šel bival v jamah, v špiljah. Takrat, zlasti takrat je bilo tekanje, plezanje, metanje, dviganje, plavanje itd. naravnost življenske važnosti. Ne toliko težnja po razvedrilu, pač pa potreba, trdi boj za obstanek, to je nagnilo brložnika, da se je vadij sam in uril tudi svoje mladiče že za zgodnje njihove mladosti.

Pa ne le človek, tudi živali goje šport, vsaka na svoj način. Kadar prinese stara muca svojim mačatom še nekoliko zmrcvarjeno miš, se to ne godi iz kakšnega mišjega sadizma. Navaditi jih je treba lovške spretnosti, in živa miš je izdatnejše sredstvo, nego pa kak suh listič.

Ne, nič nimam proti športu, kakor nima nihče — razen če se mu ne pretaka po žilah kis namesto krvi — če je dokler je šport šport, ki ima za cilj razvedrilu, krepanje telesnih in duševnih sil. Toda, ko gledam na filmu divje nogometne igre, ko čitam, da je ta ali oni

team kupil ta ali oni magnat, ko sem poslušala hčerko: ta in ta da je dobil ustanovo za na univerze — "a ti ne veš, kako je zabit! Vse, kar zna, je, odbijati žogo ...", tedaj se mi zdi, da tak šport človeški družbi škoduje. Crpa mlade človeške sile, namesto, da bi jih krepil in če postane vrh tega še čisto navadno bižniško podjetje, pa izpodbija pri vsem še dober naraščaj na vseučiliščih, ne moremo več govoriti o športu. Kajti to je že lov za dolarji! Kakor da bi mu že gola castihlepnost ne dajala dovolj in preveč pogona! Živali vsaj zadnjega dvojega ne poznajo, zato so ostale boljše športniki, nego pa mi — krona stvarstva.

Šport v stari domovini ni bil — vsaj v preteklosti ne — združen z denarstvom kakor je tukaj, izvečeval pa se je seveda rad v prekomerni častiljenosti.

Neki ljubljanski športni klub je priredil kolesarsko tekmo iz Zagreba v Ljubljano.

Pa so me vabili s seboj na Dolenjsko cesto. "Biti v Ljubljani, pa ne videti junaka dneva, prvaka vseh slovenskih biklijstov — ježeš! Iz česa pa si ...?" in so zaobrčali oči, da se jim je videlo samo belo. No, pa sem šla z njimi.

Ob mitnici je bil cilj, slovolok in velika množica največ mladih ljubljancev obojega spola, pa i zastopnikov raznih klubov širne domovine.

Dolgo smo čakali, in avgustov-

ško solnce je bilo jako radodarno. In sem se parila in poslušala ... Nekako takole sta si dva dajala duška:

"To pot bo zmagal B., če jaz kaj vem."

"Oh, kaj še! Prvak je N.! Bil in bo! Liter cvička stavim."

"Jaz pa dva! Stavil bi več; celo vedro — pa mi načela branijo ..."

"Hohoo! Načela, ki jim je suh žep ime ..."

"Suknjo zastavim, vse cunje, ki jih imam na sebi! Tako, vidiš sem siguren B.-jevega prvenstva!"

"Sprejemem! Ampak le sebi pripiši, prijatelj, ako bo drevi spodobna Ljubljana zardevala, ko bo po njenih ulicah tekal nagee ..."

Medtem se je solnce vsega naveličano jelo skrivati za dimnike in zdajci se je opazovalna postojanka niže doli ob cesti zgibala. Mahanje z rokami. Znamenje, da prihaja prvi. Prvič v življenju sem opazila, da imajo ljudje razmeroma dolge vratove, pa da adamova jabolka dokaj samostojno poskakujejo, ako so njihovi lastniki razburjeni ...

Tedaj se je v daljavi res pojavilo nekaj, kar ni bilo podobno ne človeku, ne živali. Precej naglo se je bližalo in dalo se je razločiti bedra in spredaj glavo. Skoro vodoravno napred sklonjeni hrbet se ni videl, zato se je zdelo, kakor da ga ni in je glava z rameni sama zase, bedra s kolki pa sama sase. No nazadnje se je ta navidezno presekan stvor izobličil v mladega, kratko ohlačenega dolgina, ki ga je bila sama kost, koža in kita, vse skupaj pokrito s skorjo znojna in prahu; oči od napora krvavo podplute in boljšeče; prsa težko hlipajoča in vrat — same napete žile ...

Zgrnili so se okrog njega in "Živijo!", "Zdravo!" in "Bravo!" — vzklikanju ni bilo konca. Pač. Znenada so utihnili, nato velika vznemirjenost in klic za ambulanco ... Junak dneva se jim je bil pred nosom zgrudil, preden je mogel ziniti le eno besedo. Pravili so, da je bruhnil kri ...

Sport, vidite, zahteva žrtve, ako mu ne poznamo meje!

"Zarja" v podporo "Proletarcu" namesto venca na grob s. Snouju

Pevski zbor "Zarja" v Clevelandu je prispeval v podporo "Proletarcu" vsoto \$30, namesto venca na grob pokojnemu sodruhu Josephu Snouju.

"Zarja" in on sta si bila v tesnih odnosih in parkrat je v Bridgeportu gostovala. Veliko se je trudil, da se je to moglo izvesti in "Zarja" se ga je ob tej priliki spomnila ne le z omenjenjo vsoto ampak mu izrekla tudi nekaj lepih besed v poslednje slovo.

JOŠKO OVEN:

RAZGOVORI

Dvajsetega junija. Mrzel, deževen, skoro jesenski dan. Človek bi pozabil na ta datum, ali je ravno slučajno rojstni dan in ko jih ni Mussolini jih tudi jaz več ne štejem. Res čudno, kako beže leta. Komaj včeraj sem še težko čakal kdaj smem ven s fanti na vas — in danes je že daleč tistega pol stoletja —

Novice, katere bi rad pisal danes, niso razveseljive. Stevilo v naših vrstah se tedensko manjša. Komaj zapiše nekroglog sodrugu, že leže drugi v grob ...

Jožeta Snoja sem poznal dolgo vrsto let. Bila sva skupaj na agitacijskih shodih in na naših zborovanjih. Njegova življenska zgodovina mi ni bila tako znana, ker nisva nikdar o tem govorila, ali njegova dobra, miroljubna natura se je zrcalila v njegovega obraza, tako, da se ti je takoj priljubil.

Spominjam se, kako sva se vozila v njegovem avtomobilu, katerega je nazival "ševi", po Ohiu in Pennsylvaniji. Povsod je bil poznan in povsod priljubljen. Navada je, da kadar pride agitator, še posebno tisti, kateri prodaja naročnino za napredne delavske liste v hišo, ni vedno dobro došel. O tem lahko govorim vsak, kateri je že imel to ne ravno prijetno delo. Ali Jože je imel posebno metodo, nastop in prepričanje, da je dobil naročnike tudi tam, kjer se ni nobenemu prej posrečilo. Njegov humor in preproste besede in pa zavednost delavca, kateri ve zakaj da agitira; so listu pridobile ne samo naročnike ampak tudi prijatelje. In tega Jožeta sem po nal in spoštval, tako kat so ga spoštovali vsi tisti, kateri so poznali njegovo delo. Težko mi je, ko pišem te vrste. Saj sem komaj pred nekaj tedni čital njegov dopis, ko se je poslavljaj, predno je odšel v bolnico ...

Umrli je drugi dan po operaciji. Njegovo po dolgi bolezni izmučeno telo ni vzdržalo tega udarca. Zapustil je ženo, tri sinove in hčerko — lepo vzgojeno družino, na katero je bil zelo ponosen. Zapustil je pa tudi delo, socialistično delo, katero ostane neizbrsno, dokler ostane slovenski življenj v Ameriki. In to delo je vršil mirno, zvesto in poštenovalno do zadnjega. Čast njegovemu spominu! Družini pa naše najljubše sožalje.

In kot da to še ni dovolj, je v Chicagu nagloma preminul bivši učitelj pevskega zbora Save Jack Muha. Bil je zelo priljubljen ne samo med pevci ampak tudi med drugimi, kateri so ga poznali. Sava, katera je ravno sedaj v reorganizaciji, ga bo težko pogrešala. Njegovi družini iskreno sožalje.

Po svetu

Za tiste, kateri pišejo dnevne novice je še vedno široko polje. Komaj je utihnil ropot v Iranu, se oglašajo na Kitajskem in kot tam za kakšen tede nemir politične, se ponove boji v Indoneziji ter Indo-Kini. Ob enem je tu permanentno vprašanje Palestine, kjer izgleda kot miniaturna vojna med židi in angleško armado. V Egiptu, kjer je dobil zavetišče jeruzalemski mufti, so še vedno demonstracije proti Angliji na dnevnem redu. Če k temu dodamo še ponovni sestanek velike četvorice v Parizu ter Mihajlovičev proces v Beogradu, demonstracije monarhistov v Italiji ter Baruchov in Gromikov načrt o kontroli atomske sile, brez da omenjamo pretep Jožeta Louisa in Billy Conna v New Yorku (kar je bilo za našo ameriško publiko velikanska napetost), bi se lahko o vsaki teh novic napisalo cele strani.

Zborovanje velike četvorice v Parizu se ni vršilo v preveč velikem optimizmu. Kot izgleda, ali saj kot poročajo naši poročevalci, ki gledajo na stvari izven, ker jih notri ne puste, bo to zborovanje (morda sedaj, ko to čitate, že končano) bolj podobno pogrebu kot pa prerogem vznajenju. Vprašanje Trsta in Primorja, ko to pišem, še ni prišlo na dnevni red. Nekaj malih stvari glede reparacij in o sklepanju miru s Finsko in Belgarijo je bilo sprejetih.

Mihajlovičev proces se vrši javno, v navzočnosti občinstva

in stotin časniških poročevalcev. Navzoči so tudi smelci kinematografskih slik. Tisto, kar so prerokovali tu naši "bračo" okrog "Srbohrana" se ne vrši in marsikateri od njih ter mogoče tudi v vojnem in državnem departmentu tukaj in v Londonu bi rajše videli, da bi tega javnega procesa ne bilo. Bilo bi jim prijetnejše, če bi partizani Mihajlovića kar tako na tihem in na skrivnem pihili na drugi svet in jim dali s tem priliko, da bi ga proglasili za mučeniškega patriota. Pa se ni tako izvršilo. O tem ni treba več pisati, kajti naši mesečniki listi imajo o obravnavi dnevnega poročila.

V Franciji so minuli teden sestavljali novo vlado, katera naj ponovno vodi v konstituantni razpravo za sprejem nove ustave četrte republike. Za predsednika je bil izvoljen Georges Bidault, kateri je član liberalne katoliške M. R. P. V politično areno je znova stopil general de Gaulle. V koliko bodo v tej vladi sodelovali socialisti in komunisti ko to pišem ni še jasno.

Govor angleškega zunanjega ministra Bevin glede Moskve in pa glede židovskega vprašanja je napravil precej hrupa tukaj kakor tudi v Angliji. Kot izgleda, bo imela Anglija v Palestini zelo težke čase. Njena politika, katero je sedaj podelovala delavska vlada, ugoditi Židom in Arabcem, postaja dnevno bolj opasna. Arabci se z vso silo upirajo nadaljnjemu naseljevanju Židov v Palestino ter so odločno proti predlogu, da se bi v to deželo dopustilo nadaljnjih 100.000 Židov iz taborišč v Evropi.

Pri nas

Čitam zopet, da je Rankinov "committee" za neameriške aktivnosti začel preiskavati gotove radijske komentatorje. Med njimi so navedeni Orson Welles, Raymond Walsh, William S. Gailmore in Johannes Steel. Vsi ti so znani ameriški publiki kot liberalno misleči komentatorji. Njih glavni greh je, da spadajo, ali pa so indorsirali ameriški komite "for Spanish freedom". Kot pravi Rankinovo poročilo, je "ameriški odbor za špansko svobodo" komunistična organizacija, katere cilj je prelom diplomatskih stikov med Zed. državami in Spanijo."

Čudno! Enako akcije priporoča glede Spanije odbor U. N. In v tem odboru so Avstralija, Poljska, Francija, Kitajska in Brazilija. Zakaj se Rankinov odbor nad te ne spravi? Ali pa na "kuklovce" doli v Georgiji.

Ker smo že pri odborih, odbor za zbiranje prostovoljnih prispevkov za stradalajoče v Evropi, v katerem so načeljevali Henry A. Wallace, Mrs. Eleanor Roosevelt in Herbert Lehman, je nabral \$323.000. Stroškov je bilo pa \$300.000. Čisti preostanek — \$23.000. \$75.000 je šlo za plače, \$45.000 za potne stroške, \$115.000 za oglašanje, \$28.000 (Konec na 5. strani)

Tole mi ne gre v glavo?

Reakcija deluje v kongresu in druge zmerom zedinjeno. V tej deželi je okrog 15 milijonov unijskih delavcev. Čemu se ne združijo v skupno unijsko zvezo in si ne ustanove svoje politične stranke, kakor jo ima reakcija, to mi nikakor ne gre v glavo!

PRIPOVEDNI DEL

JANEZ SAMOJEV:

Kadar onemijo transmisije, kadar obmolknejo stroji...

(Zapiski iz boja za vsakdanji kruh in dostojanstvo človeka.)

(Nadaljevanje)

Popravila je čolnček pri stavbi in rekla:

"Organizirani smo! In že smo na delu, da se upremo."

Vzravnila se je in z neko kljubovalnostjo rekla:

"Hočejo nam zdaj še tor kar imamo, zmanjšati. Češ, ni dela. Treba je reducirati mezde in delavke. Ostali pa naj se podvizejo, da nadomestijo reducirane v množini produkcije."

Blesk je bil v njenih očeh, čelo nabrano in mišice sem videl na njenih rokah. Zdelo se mi je v tistem hipu kakor posebljen upor.

"In kaj boste napravili, če se to zgodi?"

"Mi vsi, če se to zgodi, ustavimo stroje, statve in vretena."

"In vaše zahteve?"

"So že podane. Kolektivna pogodba, kakor jo predpisuje Obrtni zakon in kakor jo določa Zakon o zaščiti delavcev. Minimalne mezde, delovni pogoji, spoštovanje socialnih zakonov."

"A tovarnar?"

Skomignila je z rameni:

"Rekla sem: Organizirani smo. Če bo trmoglav, bomo spregovorili mi."

In zgodilo se je, da je tovarnar rekel:

"Kolektivne pogodbe ne podpisem. Mezde znižam za 30 odstotkov. Radi sanacije podjetja moram reducirati več delavcev in delavk."

Vzkipelo je v srcih. Dvignili so glave, kakor jo dvigne razsrjeni velikan, če ga užališ v njegovem dostojanstvu.

"Mi smo, ki dajemo življenje statvam, strojem in vretenom. Mi smo, ki jim ukazujemo, kako naj delajo, in v teh naših ukazih je obstoj tovarne in bogastvo tovarnarjev."

Bilo je v tork zvečer, ko je delavstvo zborovalo.

"Brez nas ni tovarne," so rekli. "Četudi nas za delo plačujejo beraško, nečastno za človeka, četudi tovarnar iz naših žuljev živi v izobilju, hočemo vseeno delati, ker je to delo naš vsakdanji kruh in ker živimo v ozračju in sistemu svetosti privatne svojine, četudi je razdeljena in prisvojena krivično. Ali ne damo si kratiti tega, kar še imamo. Če se hoče dotakniti tovarnar v svojem grešnem poželenju še ostanka naše privatne lastnine, nas samih in naše delovne moči, da bi mu jo še ceneje prodajali, ne damo. Četudi je po zakonih privatne lastnine tovarna svojina tovarnarja, smo mi duše strojev in lastniki naše delovne moči, naše privatne svojine. Mi smo delo, gonilna sila, brez katere ni tovarne."

Naj počivajo stroji, statve in vretena vse dotlej, dokler tovarnar te resnice ne prizna in ne podpiše kolektivne pogodbe, predložene že pred nekaj meseci. Čakali smo dovolj dolgo."

In bilo je sklenjeno:

"Jutri, v sredo, se ustavijo stroji, statve in vretena. Nikdo ne sme v tovarno!"

Zgodilo pa se je, kakor se zgodi v vsaki armadi, da je med tisoči in tisoči tudi betvica takšnih, ki nimajo svojega "jaza", svojega ponosa, temveč je v njih hlapčevstvo in klečeplazstvo z računom, da jih gospod za to nagradi. Izmed 320 delavk in delavcev je bilo samemu sebi in delavski skupnosti prvi dan nezvestih 26.

"Ven iz tovarne," je zagrmel ukaz stavkovnega odbora. In vse delavstvo je obkolilo tovarno. Nikdo ni smel v tovarno.

Nekdo je zaklical:

"Z zaprtki jih dajmo!"

Kmetje iz okolice so se zgani. Saj je boj delavstva v njihovo korist. Zaslužek delavstva je zaslužek kmetja. Če delavec ne zasluži, če slabo zasluži, kako bo kupoval živila? In če ne bo kupoval, kako bodo kmetje prodajali?"

In šli so in pripeljali cele zaboje gnilih jajc.

"Kje ste jih našli toliko," so se začudile straže, ki so se uvrstile okrog tovarne.

"Kokoši nesejo," so odgovorili kmetje. "Vi pa zaslužite premalo, da bi kupili jajca. Sami ne moremo snesti vseh, prodati jih tudi ne moremo, ker ni kupcev, pa se pokvarijo."

Množica stavkujočih je posegla po zaprtkih.

"Iz tovarne, priliznjenci," je zaklicala. "Iz tovarne s stavkovskazi!"

In nastala je zmešnjava. Strah se je polotil tistih 26 tih. Hoteli so se izmuzniti, zbežati, ali zaprtki so jim zigosali hrbte, glave, krila, obraze. Bežale so iz tovarne, a zaprtki so jih, kakor bombe, dosegle in eksplozirale na njih, kamorkoli so jih zadele. In vsakdo, ki je hotel braniti begunke, je bil žigosan z zaprtki.

Bila je čudovita bitka. Krog zaprtki so švigali vseprek, eksplozirali, da je brizgala naokrog gnlorumena zmes, se obrnila in pocejala po obleki, obrazu in vesti. Neprijeten vonj je silil v nosove in se vlekel po ozračju. Vmes pa je bilo vsenakrog vpitja, smeha, krohot, kletvic... Bilo jih je nekaj iz šestindvajsetih nezvestih, da si vseeno niso upale skozi ogenj bomb in so se poskrile v tovarni. Tovarnar jih je skrivaj na-

ložil na avtomobil in jih nekje zadaj za tovarno odpeljal z bojišča daleč ven v vas, kjer jih je izkrcal. Vseeno, nekaj bomb se je prilepilo avtomobila.

Neki delovodja, najbolj osovražen in brutalen, je stopil iz tovarne. Nejevoljen je zagrozil delavki, ki je z drugimi stala na straži.

"Pokažem vam," je zapretil.

Delavka pa, vsa ozlovoljena, je zabrisala zaprt naravnost v njegova usta in zakričala z zadostčenjem:

"Na — žri, hudiči!"

Se tri nezveste so ostale nekje v tovarni. Zvedela je to straža šele tretji dan stavke. Kje so neki spale in se skrivale.

"Kje so tiste tri," je vrsalo med stavkujočimi. "Kdo ve, če na tihem ne delajo?"

Iskali so jih, a jih niso našli.

Proti poldnevju tretjega dne stavke je naročil tovarnar vozniku:

"Na postajo bo treba zapeljati blago. Je že vse pripravljeno. V tistih treh zabojih je."

Voznik je zapregel dva konja v voz, na katerem so bili naloženi trije zaboji.

"Dovolite," je vprašal delavsko stražo, "da po tovarnarjem naročilu zapeljem na postajo tri zaboje blaga. Baje naročeno in ga je treba odpraviti."

Straža si je ogledala tri zaboje in rekla:

"To je zadeva trgovine in se ne tiče stavke in naših zahtev. Odpelji!"

Voznik je odpeljal. Zavil je k postaji, k rampi, da odloži z voza tri zaboje.

Tedaj pa, se preden se je ustavil voz, so se pokrovi na zabojih zamajali, se dvignili kar sami od sebe, kakor kamen na grobu odrešenikovem v dnevi vstajenja. Voznik je strmel. Potipal se je za ušesi, da vidi, ali ne sanja, in oči so začudene strmele v zaboje.

Iz zabojev pa so zdajci kakor neverice skočile tri nezveste, ki so bile skrite v tovarni, a jih niso mogli najti. Skočile so iz zabojev in vse zmedene ocvrle preko proge nekam tja v polje in v vasi.

"Hudiča," je pljunil voznik. "Takšno blago? ... Mhm, v resnici tovarnarjevo blago."

Se enkrat je pljunil, poveznil klobuk po strani in na oči, švrknil z bičem konje in odpeljal prazne zaboje nazaj v tovarno.

Straža se je smejala, voznik pa se je držal resno, a na očeh se mu je poznal poreden smeh.

Tišina je vladala v tovarni. Vse je bilo mrtvo. Čuvarji strojev so stražili tovarno noč in dan, zvečer pa so jim pomagali še rudarji, ki so prišli iz jam. Ponoči so stražili delavci, podnevi delavke. Solidarnost je bila v vseh. Trgovci in mesarji in drugi pa so prinašali kruh, meso, klobase.

(Dalje prihodnjič.)

Seja kluba št. 1 JSZ

Chicago. — Seja kluba št. 1 JSZ se bo vršila v petek 28. junija v Centru. Prične se ob 8. zvečer. Na dnevnem redu bodo važna poročila in razprava. Priidite vsi!

Pišite po novo knjigo "Slovensko-ameriška kuharica" v Proletarčev knjižarno. Cena \$5.00. Naročite si jo še danes.

Poslušajte

vsako nedeljo prvo in najstarejšo jugoslovansko radio uro v Chicagu od 9. do 10. ure dopoldne, postaja WGES, 1360 kilocycles. Vodi jo George Marchan.

NE ČAKAJTE,

da prejmete drugi ali tretji opomin o potečeni naročnini. Obnovite jo čim vam poteče. S tem prihranite upravi na čas in stroških, ob enem pa izvršite svojo obveznost napram listu.

SKUPINA JETNIKOV, ki je prestala grozote pod Hitlerjem v logarju Buchenwald. Tisoče je bilo umorjenih, veliko v eksperimentiranjih za nazijska vseučilišča.

S konference Prosvetne matice in J. S. Z.

Zapisnik zborovanja Konferenčne organizacije društev Prosvetne matice in klubov J. S. Z. za Illinois in Wisconsin, ki se je vršilo v nedeljo 2. junija v Rebersnikovi dvorani, Milwaukee, Wis.

Sodrug Anton Garden, tajnik konferenčne odpre sejo ob 10:30 dopoldne. Pozdravi zborovalce in se oprusti, ker se je pričel tek zvečer. Bilo je treba urediti listke tako, da bomo lahko na tem zborovanju določili, kdo da bo dobil radio. Prebitek od tega je odbor določil polovico v pomoč stari domovini in polovico Konferenčni blagajni. Nato odpre nominacijo za predsednika zborovanja. Izvoljen je sod. Zaitz iz Chicaga brez opozicije. S. Zaitz pozdravi navzoče in upa, da bomo razpravljali kratko in jedrnat in da bomo skončali ob določenem času. Odpre nominacijo za zapisničarja. Nominirani so: s. Louis Zorko, Milan Medvešek, sodružice Podjavoršek in Vider. Drugi odklonijo prevzame s. Zorko in zavzame svoje mesto kot zapisnikar.

Zapisnik s prejšnjega zborovanja sprejet kot čitan.

Zastopane so sledeče organizacije in klubi: št. 1 SNPJ, Milan Medvešek; št. 14, SNPJ, Lawrence Ogrin; št. 16, SNPJ, Fr. Perko, A. Gornik, Fr. Primožič, C. Kramer in L. Barbořich; št. 102, SNPJ, Frances Vider; št. 104, V. Pugel, Matkovich, Gerzetic in Demšar; št. 119, Mrs. Kozina; št. 192, Mary Shular, Anna Puncer, Jennie Jenko, Mary Vasil, Mary Oven, Christina Kocjan in Mary Musich; št. 344, Br. Debeve in L. Milostnik; št. 559, John Simon in Jos. Cerkony; Milwaukee federacija SNPJ Fr. Primožich.

Dr. SPZS: št. 1, J. Zlindra; št. 3, And. Miklaucic; št. 19, Fr. Puncer, Christina Podjavoršek, Mary Mihelich in Josephine Slapnik.

Klub št. 1, JSZ, Fred A. Vider in L. Zorko. Pevski zbor ASZ iz Sheboygana, Frances Skrube, Antonia Retell in Jos. Dregan. Eksekutivo JSZ in Proletarca je zastopal F. Zaitz. Z drugo iz Waukegana Jack Mešec. Bilo je poročano, da je umrl Joseph Krall iz Milwaukee, ki je bil izvoljen za zastopnika tega zborovanja. S. predsednik pozove navzoče, da vstanejo v spomin na pokojnika.

Tajnik-blagajnik A. Garden poroča, da so knjižice za radio prinesle lep uspeh, in sicer po naselbinah se je jih prodalo za sledeče vsote: Chicago \$197; Milwaukee \$172.40; Waukegan \$68 in v Sheboyganu \$55.20. In tu prodanih še za 50c, skupaj \$448.10. Stroškov je bilo \$29.57. Ostane čista vsota \$418.53. Blagajna s prenosom \$426.29. Imamo tudi dve delnici S. D. C. v Chicagu. Za nadzorni odbor po-

ročata Lawrence Ogrin in John Simon, da sta račune pregledala in so v redu. Njuno poročilo sprejeto.

S. Garden predlaga, da se daruje za otroško bolnico v Sloveniji \$250. Soglasno sprejeto.

Poročilo zastopnikov: Milan Medvešek poroča, da je društvo Slavija št. 1 SNPJ darovalo za bolnišnico \$100. Poroča Lawrence Ogrin, da delujejo za bolnišnico. Velik banket za veterane so morali začasno preložiti radi pomanjkanja potrebnih. Frenk Perko poroča, da je bila proslava 40-letnice društva Sloga SNPJ velik uspeh moralno in finančno. Za bolnišnico so darovali \$50. Frances Vider poroča, da je imelo društvo Nada uspešno priredbo v počast gl. odbornikom zadnjo zimo. Delujejo v pomoč stari domovini in sedaj za bolnišnico. Poroča Fr. Demšar; sej se udeležuje bolj malo število članstva, delujejo za pomoč stari domovini in sedaj za bolnišnico, banket za veterane so začasno odložili, kot je bilo že poročano. Poroča Mary Vasil, članice umirajo, vrzel skušajo zamašiti z novimi članicami, sodelujejo s SANSom v pomoč stari domovini in sedaj za bolnišnico. Poroča Milostnik in Debeve; društvo podpira vse kar je naprednega v religijem in političnem smislu, delujejo s SANSom in sedaj za bolnišnico. Poroča Simon in Cerkony; so bili aktivni v kampanji za nove članice, člani podpirajo SANS in darovali so \$50 za bolnišnico. Imeli bodo velik piknik 3. avgusta za veterane, katerih je nad 130 pri društvu.

Br. Primožich poroča, da so seje federacije dobro obiskane.

V kratkem se jim pridruži dr. Lilijs, katero je bilo dosedaj samostojno. Darovali so \$50 za bolnišnico. Poroča J. Zlindra: delujejo s SANSom, v načrtu imajo piknik, katerega dobiček bo šel za bolnišnico. Miklaucic poroča, da dr. podpira napredne ustanove in sodelujejo za bolnišnico. Poroča Fr. Puncer in Josephine Slapnik: delujejo za SANS in za bolnišnico pri podružnici št. 56 SANS. Največja cokolja je list Obzor, ker nasprotuje vsemu kar je naprednega in ljudstvu koristnega, ljudje, ker ne čitajo drugih listov, pa sledijo temu združbarju. Potrebno je razširiti naše liste kot sta Prosveta in Proletarec pa bo njemu in njemu podobnim kmalu odklenkalo in poiskati si bodo morali drugega bolj koristnega dela. S. Puncer še dodaja, da bodo spravili v aktivnost pevski zbor "Naprej" in bo naselbina zopet aktivna na kulturnem polju. Poročata ss. Vider in Zorko: člani kluba so aktivni pri SANSu, bili so pridni pri zbiranju obleke in denarja, kakor sedaj za bolnišnico, udeležujejo se pri SDC kakor tudi pri drugih naših organizacijah.

Za dr. Lilijs se poroča, da ima 487 odraslih članov in 101 v mladinskem, za bolnišnico so darovali \$50. Frances Vider poroča, da se deluje, da se postavi v aktivnost pevski zbor "Sava".

Za zadrugo v Waukeganu poroča s. J. Mešec. Pravi, da Zadruga ni več organizirana po narodnosti; skupno imajo nad 6000 članov. Nanovo so odprli Appliance trgovino, katero je prvi dan obiskalo nad 2000 ljudi. Ker dosti članov ne razume zadrugištva, se boji, da prehitro napredujejo. Za učne tečaje so lansko leto potrošili \$6400. Zadruga ima prometa na leto nad milijon in pol dolarjev. Imajo svojo kreditno unijo, kakor tudi svoj Furniture insurance, ki koncem leta da nazaj 25% članom, ker po postavi morajo računati, kot druge zavarovalne družbe. Zadruga lastuje vsake vrste trgovine kot mesnice, izdeluje klobase, grocerijo, mlekarino, pekarijo, olje in gasolin itd. Pravi, da je njih vodstvo vedno pripravljeno pomagati z nasveti, če bi se zavzeli organizirati zadrugo v drugih naselbinah. Govori s. Kramer, ki bi rad videl, da bi se zadruga ideja uresničila v Milwaukeeju.

Govori in poroča Fr. Zaitz: pravi, da je Chas. Pogorelec, upravnik Proletarca in tajnik JSZ resigniral. Za glavni vzrok je navedel, ker se ne strinja z novo politično situacijo v Jugoslaviji, katero Proletarec zagovarja in večina našega članstva. Na njegovo mesto se še dosedaj ni nihče priglasi. Začasno bo pomagala Ann Beniger. Omenja vzroke zakasnitve letošnjega A. D. koledarja in suspendiranje letošnjega Majskega glasa. Govori o svetovni politični situaciji, o kateri pravi, da je temna, kar se miru tiče. Je zadovoljen z izidom volitev na Češkem in želi, da bi približno tako izpadle v Franciji in Italiji. Najslabše je, ker ameriška oblast sodeluje z reakcijo in s sv. stolico. Dalje pravi, da je bodočnost ameriškega delavstva temna, ker sta kongres in senat nekompetentna reševati težke probleme — se boji, da bo prišla inflacija in pa depresijo. Grožnja z atomsko bombo pa vsi svetovno situacijo poslabšuje. Dalje pravi, da se je preostanek bivšega JRZ določilo za otroško bolnico. Slovenski delavski center je tudi daroval \$100. Eksekutivo JSZ se bo skušalo izpopolniti.

Na vprašanje, če se lahko pošilja časopise v staro domovino je odgovor, da lahko, treba je pa dobiti dovoljenje od jugoslovanske vlade. Sledi več vprašanj in odgovorov, ki se tičejo resignacije Pogorelca, JSZ, zadrugnega gibanja in bivšega urednika Prosvete itd.

S. predsednik odpre nominacijo za tajnika Konferenčne. Nominirani so Garden, Zorko, Medvešek, Podjavoršek in Zaitz. Ker vsi odklanjajo, prevzame L. Zorko, ki je izvoljen za bodočega tajnika.

Za prihodnjo konferenčno zborovanje v jeseni so predlagana sledeča mesta in so pri volitvah dobila sledeče število glasov: Milwaukee 23, Waukegan 5 in Chicago 8 glasov. Prihodnje zborovanje bo zopet v Milwaukeeju.

Radio je dobilo društvo št. 104 v West Allisu, Wis.

Razno: Sklenjeno, da se daruje Proletarcu v tiskovni sklad \$25. Bivšega tajnika se nagradi za njegovo delo \$10. Ko je predlog sprejet, pravi Garden, da jih bo izročil za bolnišnico.

S. predsednik se zahvali vsem udeležencem zborovanja za harmonijo in poslušnost in želi, da se v jeseni vidimo spet vsi skupaj in da pride še več drugih. Zaključil zborovanje ob 1:15 popoldne.

P. S. — Po zborovanju je nam serviral Mrs. Rebersnik okusno kokošjo južino in druge dobrote, za kar smo ji vsi hvaležni.

Zborovalcev in drugih je bilo

okrog petdeset.

Louis Zorko, zapisnikar.

Novi predpisi o pošiljanju daril

Naznanilo jugoslovanskega finančnega ministra

Vse one, ki pošiljajo darila sorodnikom in prijateljem v Jugoslaviji, bodo zanimala nova navodila, ki so bila dana od finančnega ministrstva Jugoslavije po odločbi IV. št. 2920 z dne 29. marca t. l. vsem carinarnicam in s katerimi se urejuje postopek glede carinjenja pošilk, ki jih jugoslovanski državljani prejemajo kot darila iz inozemstva.

V smislu teh navodil bodo jugoslovanske carinarnice puščale v državo brez plačila carine in drugih dajatev spodaj navedeno blago, ki prihaja iz inozemstva kot darilo za jugoslovanske državljane, bodisi v poštinih paketih, bodisi na kakršni koli drug način prevoza.

1.) Rabljeno obleko, obutev in hrano v neomejeni količini.

2.) Novo obleko, obutev in material za njihovo izdelavo do največ 20 kilogramov (44 lb) za vsakega obiteljskega člana letno. Obitelj s petimi člani bo torej lahko prejela letno brez plačila carine in drugih dajatev do 100 kg (220 lb) nove obleke, obutev in materiala za njihovo izdelovanje.

3.) Ostale predmete v manjših količinah s tem, da služijo isti izključno za osebno uporabo prejemnika in članov njegove obitelji.

V posameznih paketih se lahko pošiljajo tudi manjše količine monopolskih predmetov, kakor na primer do 40 cigaret ali 70 gramov (približno 2½ unče) tobaka ali cigar, do 60 lističev cigaretnega papirja in 2 škatli žveplenke.

Za take pakete in pošiljke uvoznega dovoljenja ni potrebno.

Ponavljamo, da mora biti na paketih navedeno, da so to darila, ter bo najboljšo, če bodo pošiljatelj v tem oziru postopali kakor doslej.

V primeru, da prispe na neko organizacijo ali društvo oziroma na naslov njihovih predstavnikov istočasno večje število paketov, v katerih bi eventualno bila tudi večja količina zgoraj navedenih predmetov, carinarnice v takih primerih ne bodo postopale po zgoraj omejenih odločbi finančnega ministrstva Jugoslavije, temveč bo adresat-uvoznik v vsakem konkretnem primeru vložil posebno prošnjo finančnemu ministrstvu — oddelek za carine — na temelju katere bo ta oddelek odločil glede plačila carine in drugih dajatev za take pošiljke.

O vsakem slučaju uvoza takih paketov in pošilk bodo carinarnice informirale Narodni odbor kraja, v katerem stanuje prejemnik tako pošiljke.

Opozorilo. Opozarjamo, da so to predpisi, ki so bili izdani, da se v Jugoslaviji regulira carinski postopek s paketi in pošilkami, ki prihajajo kot darila.

Kar se tiče pošiljanja takih paketov iz Zedinjenih držav, so seveda merodajni predpisi tukajšnjih oblasti in se morajo oni, ki pošiljajo take pakete iz Zed. držav, tozadevno ravnati po tukajšnjih predpisih.

Reševanje živilske krize

na Japonskem

Japonska je v vojni ogromno izgubila, kar se pozna sedaj posebno v njenem živilskem standardu. Uvoz je ukinjen, prideki so zmanjšani in masa trpi. Pa je vlada odredila nekaj izrednega. Namreč, da se naj vse boljše restavracije skozi štiri mesece zapre, zato da bo toliko živeža na razpolago za obedi, v kakršne zahaja "navadno ljudstvo". Da-li bo to kaj pomagalo, je vprašanje.

Tudi če izgubiš vse drugo, iskajšnje ti ostanejo.

ZA LIČNE TISKOVINE VSEH VRST
PO ZMERNIH CENAH SE VEDNO
OBRNITE NA UNIJSKO TISKARNO

ADRIA PRINTING CO.

Tel. MOHAWK 4707

1838 N. HALSTED ST.

CHICAGO 14, ILL.

PROLETAREC SE TISKA PRI NAS

Dr. John J. Zavertnik
PHYSICIAN AND SURGEON
3724 WEST 26th STREET
Tel. Crawford 2212
OFFICE HOURS:
1:30 to 4 P. M.
(Except Wed., Sat. and Sun.)
6:30 to 8:30 P. M.
(Except Wed., Sat. and Sun.)
Res. 2219 So. Ridgeway Ave.
Tel. Crawford 8440
If no answer — Call
Austin 5700

BARETINCIC & SON
POGREBNI ZAVOD

Tel. 20-361

424 Broad Street
JOHNSTOWN, PA.

TRŽAŠKO VPRAŠANJE IN AMERIŠKA POLITIKA

Prevod pisma, ki ga je poslal pisatelj Louis Adamič
državnemu tajniku Byrnesu
4. junija 1946.

Cenjeni g. Byrnes:
Pred par dnevi sem opazil na prvi strani lista "London Observer" z dne 5. maja 1946 zemljevid Julijske Krajine, ki kaže ameriško, britansko, francosko in rusko črto za preureditev jugoslovanske-italijanske meje.

To me je privedlo, da sem ponovno prečital Vaše poročilo, podano po radiju 20. maja, tičeče se konference zunanjih ministrov velike četvorice, ki se je končala neuspešno deloma — če ne celotno — radi širokega razlikovanja med črtami, ki so jih predložili ameriški, francoski in britanski izvedenci na eni strani in ruski izvedenci na drugi. Omejil se bom na tri točke Vašega poročila, ki se mi zdijo, da se spajajo med sabo:

1. Rekli ste: "Britanski in francoski izvedenci so predložili etnični črto, ki sta bolj ugodni za Jugoslavijo, nego naša. V namenu, da pridemo do sporazuma, smo (Amerikanci) izjavili, da smo pripravljene sprejeti bodisi britansko, ali francosko, ali katerokoli drugo črto, ki bi bila na podlagi londonske konference upravičljiva."

2. Rekli ste: "Vsi (štirje) zunanji ministri) se strinjamo, da mora Jugoslavija in (druge) države centralne Evrope, ki so že leta uporabljale tržaško pristanišče, imeti prost dostop do Trsta, kjer naj bi bila prosta luka pod mednarodno kontrolo. Toda še naprej bomo apelirali na sovjetsko vladu in na jugoslovansko vladu, da ne silita take meje, ki bo po nepotrebnem kršila etnične principe in bo delala sitnosti v bodočnosti."

3. Rekli ste: "Če je sovjetska vladu tako nasprotna formiranju izključno političnih in gospodarskih blokov, kot je nasprotna vladu Združenih držav, tedaj ne bo vztrajala pri svojem odklanjanju državam centralne in vzhodne Evrope, da odpro svoja vrata za trgovino vsem narodom."

Združene države so zavzele stališče, da bi moralo vprašanje jugoslovanske — italijanske meje biti rešeno na podlagi zaključkov londonske konference in sicer tako, da bo dosežena "v glavnem neka etnična črta." Ako se Združene države držijo tega principa, tedaj nastaja kontradikcija med principom in konkretnim predlogom delegacije ameriških izvedencev, kajti ameriška črta ni etnična črta. Vije se od severa proti jugovzhodu po ozemlju, ki je pretežno jugoslovansko, kar je v protislovju z etničnim principom. Daje prednosti italijanskim zahtevam v škodo Jugoslavije. (V smislu te ameriške črte) bi ostalo 260.000 Jugoslovancev pod Italijo in komaj 40.000 Italijanov pod Jugoslavijo. (Na ta način) bi bili dani Italiji tudi najbogatejši rudniki te pokrajine.

Zdi se mi, da je ameriška črta — ki je po Vaši lastni označbi za Jugoslavijo najmanj ugodna — bila začrtana bolj z pro-italijanskimi in protislovjanskimi gospodarskimi in političnimi motivi, kakor pa z etničnimi ozirom. Imajoč pred sabo zemljepisno mapo in gledajoč na ameriško črto v luči svojih lastnih informacij o pokrajini, mi je zelo težavno, da ne bi verjel privatnemu poročilu nekega ameriškega prijatelja-žurlista, v katerem je bilo navedeno, da je eden izmed ameriških izvedencev v privatnem pogovoru priznal, da niso začrtali svoje linije na podlagi preiskave po prirodu (delegacije) v Julijsko Krajino, temveč na podlagi navodil, ki so jim bila dana predno so obiskali sporno ozemlje.

Vi zavzemate stališče, da ste naklonjeni etniški razrešitvi praskanja meje iz razloga, ker bi taka solucija bila moralno pozitivna in bi na pozitiven način vplivala na bodoče odnose med Jugoslavijo in Italijo. Kot vam je znano, sem že dolgo nagoval, da bi Združene države posegle v svoje tradicionalno politično-spiritalno bogastvo in dale svojim akcijam v mednarodnih zadevah moralni ton; pozdravljam vsak najmanjši namig, pa naj bo še tako oddaljen od možnosti, da se to res razvije. Toda dvomim, da moremo prednačiti z moralnimi principi s tem, da jih javno razglasimo, medtem pa ko pri izvanjnih istih predlagamo nekaj, kar bi nagradilo zločinstvo (Italijo) in kaznovalo njegove žrtve (Jugoslavijo).

Vam in Vašim izvedencem je poznan značaj italijanskega postopanja z večino slovenskega elementa v Julijski Krajini tekom četrto stoletja med prvo in drugo svetovno vojno. Dokumenti v arhivih državnega departamenta o grozotah, ki jih je Italija počenjala v svojem poizkusu, da Slovence in Hrvate v tej pokrajini iztrebi; in dovolite mi strogo poudariti, da se te italijanske smernice niso poročile pod Mussolinijem (ki jih je samo bolj nasilno izvajal), temveč še tedaj, ko je bil "liberalni" Sforza italijanski zunanji minister. V prvi perijodi italijanskega jarma (1918-22) so bile slovenske šole in kulturne, gospodarske in politične ustanove in pokreti v Julijski Krajini likvidirani z izredno terorističnimi metodami.

Ravno nasprotno italijanskim terorističnim smernicam pa kaže jugoslovansko postopanje v coni B tekom trinajstmesne okupacije ne samo popolno narodnostno toleranco napram italijanskim manjšinskim elementom, temveč tudi popolno porazdeljenje oblasti med Jugoslavi in Italijani v vseh predelih na podlagi sorazmernosti lokalno in pokrajinske številne moči.

Toda kot sem že omenil — črta, ki so jo predložili ameriški izvedenci, bodisi na podlagi prednavodil od svojih predstojnikov, ali ne, daje nagrado Italijanom, Jugoslovane pa kaznuje. Italiji daje etnično prednost šest proti eni. Popolnoma ločeno od dejstva, da je Italija bila naša sovražnica, Jugoslavija pa zavez-

nica — se lahko vprašamo: kje naj človek najde moralnost v taki črti?

Ruski črto nasprotujete, ker računate, da bi pustila pod Jugoslavijo 500.000 Italijanov. Tako računanje je pretrano. Komaj 400.000 bi jih pripadlo na jugoslovansko stran te črte, ki jo je predlagala Sovjetska zveza. To število se more znižati za kakih 50.000, če se sovjetska črta popravi ob Soči južno od Gorice, da ostanejo večinoma italijanska mesta Cormons, Gradisca in Cividale v Italiji.

Tak popravek sovjetske črte bi pustil Jugoslavijo okrog 350.000 ljudi italijanske narodnosti, ki pa so — mimogrede rečeno — resnično poitalijančeni Slovani. Med ostalimi pa je mnogo nedavnih doselencev, ki so bili poslani v Julijsko Krajino, da povečajo italijanski element; lahko se pričakuje, da bodo kot taki tudi odšli. Skoro vsi Italijani prebivajo kot mestni prebivalci v "otokih", izmed katerih je bila večina umetno, imperialistično zgrajena v sedanjih desetletjih, in ti "otoki" z italijanskim prebivalstvom — v Reki, ob zapadnem robu Istre, v Gorici — ne morejo biti teritorialno povezani s svojim lastnim narodom, brez da bi ne padlo pod Italijo veliko število Jugoslovancev. Zdi se, da bi to bila moralna kršitev dolžnosti, ki jo ima eden do svojega zaveznika — razen če bi velika trojica ali četvorica res silila na kaznovanje Jugoslovancev, ker so bili naši zavezniki in ker so pošteno postopali z italijanskim prebivalstvom v coni B — ter na nagraditev Italije za njen delež v vojni očišči proti civilizaciji ter za njen 25-letni protislovski terorizem po Julijski Krajini. Večina italijanskega in poitalijančenega prebivalstva, ki bi ga sovjetski predlog dal Jugoslaviji, živi v Trstu. In pravilno je, če se reče, da je tržaško vprašanje hrbenice vsega spora jugoslovanske-italijanske razmejitve, v kateri je sedaj globoko zapletena velika četvorica.

(Nadaljevanje prihodnjik)

VSE DEŽELE VSLED MILITARISTIČNIH NAPETOSTI BOLJINBOLJ V NEGOTOVOSTI

Ali se res bližamo tretji svetovni vojni še predno se trupla ubitih milijonov do kraja uhla-de?

Vse tako izgleda, da vojne sicer nihče noče, razen tistih, ki bi radi, da na Rusijo udarimo. Ampak so vzroki za vojne spopade tudi druge.

Sledeče je članek, ki ga je napisal za ONA njen korespondent Malcolm Hoobs:

Hitlerjeva demagogija je pred leti napravila iz celokupnega nemškega naroda tolpo brezumnih in histeričnih pol-ljudi. Tega se vsi še spominjamo. Slična usoda utegne zalotiti tudi druga ljudstva — nam Amerikancem grozi glasom poročila, izdanega po "Society for the Psychological Study of Social Issues", da se pogreznemo v stanje večnega strahu radi atomske bombe.

Poročilo je bilo sestavljeno pod vodstvom dr. Davida Krecha in je čtivo, pri katerem se človeku ježe lasje na glavi. Strah ustvarja nekakšno paralizo in porazni občutek neznanja, iz katerega utegne nastati občutje splošne nesigurnosti. Posledica tega bo iskanje utehe in izogibanja problema — nastopili bodo laži-znanstveniki, ki bodo trdili, da atomske bombe pravzaprav niso tako nevarne in ljudje jim bodo verjeli, ker jim bo odleglo. Tako bo nastala vera ali vraža, da atomska bomba ni orožje brez obrambe, ne glede na vse, kar nam pripoveduje pravi učenjaki.

Ako pride do tega, trdi poročilo, bodo posledice tragične. Malomarnost bo preprečila vsako prizadevanje, da najdemo še

pravočasno neko konstruktivno rešitev problema.

Mogoča pa je tudi še druga smer — panika in brezbržno uničevanje. "Ako pride do tega," pravi poročilo dalje, "bomo pripravljene sprejeti odvzete svobode govora, raziskovanja in znanosti, kritike in svobode mišljenja, in bomo postali žrtve fobije vohunstva. Prav kot duševno bolni ljudje, katerih je groza stvari, katerih ne razumejo, bomo mislili, da nam groze nevarnosti od vsepovsod. Podpirali bomo politiko splošne vojaške dolžnosti, militarizma in izolacije. Te vrste panično in destruktivno mišljenje je predprilava duše na mednarodne konflikte in splošno nasilje."

Poročilo poudarja, da so okolnosti, ki ustvarjajo panični strah, naslednje: Nerazumna politika "tajnosti", vojaška kontrola atomske energije, ki naglašala le njene uničujoče strani in končno, napeto tekmovanje narodov med seboj, da si pridobijo vire in posest atomske energije.

Nekaj upanja daje pripomba, da ni neizogibno, da bo imel ta mednarodni strah na vsak način le slabe posledice. "Človeška bojazan sprosti ogromno energije," pravi poročilo. "Ako bodo ljudje zagledali v istem trenutku tudi možnost konstruktivne rešitve problema, bodo pokazali silno voljo v pravi pravev."

Poročilo priporoča naslednje mere, da bi se ustvarilo ono vrste bojazni, ki utegne premagati strah:

Nevarnost atomske bombe

mora vsakomur postati popolnoma jasna — ta nevarnost je v tem, da bi jo človeštvo uporabljalo v novi vojni. Vsakomur je treba raztolmačiti, da vojaške obrambe proti atomski bombi ni in ne more biti.

Atomska energija mora priti pod mednarodno kontrolo. Poročilo Aehisona zunanjemu ministru glede kontrole atomske energije bi moralo postati uradna ameriška politika v tej zadevi.

Produkcijo atomskih bomb je treba takoj ustaviti. Dokler izdelujemo atomske bombe, le ustvarjamo mednarodno nezaupanje, doma pa napačno občutje lažne varnosti.

Na polju naše notranje politike je treba postaviti atomsko energijo pod nadzorstvo civilnih oblasti, tako da ne bo nobene strahu, da bi jo utegnili uporabiti za armado. Razvoj znanstvenega raziskovanja za civilne svrhe mora biti popolnoma svobodno.

Treba je razložiti ljudem vse pozitivne strani atomske energije. "Nekoč smo se bali elektrike," poudarja poročilo, "ker smo poznali le njene negativne strani, namreč strelo."

Treba je priznati, da izražajo ta priporočila misli, katere so že marsikatero skupino državljanov in učenjakov priporočale. Ameriška vladu pa ni odgovorila na nobenega teh predlogov. Kongres se zadeve ni lotil in navidežno tudi nima namena, da bi se je lotil. Aehison je izdelal svoj načrt, toda predložil ga je v razpravo in ne v izvedbo. Na ameriško zahtevo je komisija zedinjenih narodov za atomsko energijo že ponovno odložila svoje seje. Vse jasneje postaja, da se vsesplošna človeška kriza postruje, ter da je nujno potrebno, da storimo nekaj pozitivnega in konstruktivnega.

Komentarji-

(Nadaljevanje s 1. strani.)

publiko, naj njena volja obvelja. Ako se ji monarhisti ne bodo podali in izsilili civilno vojno, tedaj je naloga zaveznikov napraviti tam red in mir. Če so ga hoteli uvesti s silo v Grčiji v prid rojalistov, ga morajo v Italiji v zaščito republikancev.

V južni Italiji je monarhistična drhal napadla po volitvah komunistične in socialistične urade ter mnoge razdejala. Tudi precej ljudi je bilo ubitih in ranjenih v izgreduh. Ako se ne bi Molov glede Italije oglašal s radi republikanske večine, se je moral že vsled komunistov, ki jim italijanska reakcija streže po življenju. Kajti italijanskim komunistom se sedaj ne more očitati, da uganjajo nasilnosti. Svoje delovanje vrše popolnoma po demokratičnih principih.

Smrtna kosa poslednje tedne med našimi rojaki vztrajno maha. Za naše gibanje je velik udarec, ko nam je vzela Josipa Snovja. In na glasbenem polju v Chicagu pa bomo pogrešali Jakoba Muho. Preminul je 15. junija.

Mihael Ivanovič Kalinin je bil predsednik Sovjetske unije 27 let. Resigniral je iz službe vsled slabega zdravja 19. marca. Dne 8. junija je preminul. Prvi predsednik je bil Jakob Sverdlov. Umrl je 1. 1919. Sedanjí predsednik je Nikolaj Svernik. Kalinin je bil eden izmed zadnjih znanih starih revolucionarjev iz caristične dobe. Ko je umrl, mu je bilo 70 let. Še par ducevov jih je, ki so na visokih mestih. Ostali so pomrli, ali so vsled starosti v pokopju, precej pa je bilo "likvidiranih". Na površje prihaja nova generacija, ki bo borbó proti carizmu pozna le iz knjig.

Hamilton Fish je pred kongresnim odsekom dejal, da če naša vladu da posojilo Angliji, bo to podpora socializmu. Torej nikar! Ampak Wm. K. Jackson, ki je predsednik ameriške trgovske komore, pa je pred istim kongresnim odsekom argumentiral v prid posojila Angliji — češ, ako ga ji damo, bo to zajezilo komunizem, da se ne bo mogel razlesti z evropskega kontinenta še po ostalem svetu. Ampak posojilo v glavnem koristi vselej tistemu, ki posodi. Dobi nazaj glavnico in obresti po vrhu. V Angliji jih je veliko, ki trdijo, da če Zed. države posojijo odobre, bodo imele one in njen kapitalizem koristi od

tega, ne pa kak "socializem" ali "komunizem".

V Bratislavi (na Slovaškem) so tiskarji ustavili list "Cas", ki je glasilo konservativne demokratske stranke. Izjavili so, da za reakcionaren časopis ne bodo delali. Ako se bi enake taktike poslužili ameriški tiskarji, koliko časopisov in revij bi ostalo?

Misija v Moskvo, ki jo je podvela delavska stranka, je dobra poteza, če bo izvedena kakor je bila zamišljena. V nji so predsednik eksekutivne angleške delavske stranke Harold Laski, njen tajnik Morgan Phillips, članica parlamenta Alice

Bacon in Harold Clay, pomožni tajnik unije transportnih delavcev. Če ne bo že prej vse za-voženo, morda bodo opravili svoje delo boljše kakor pa ga more Ernest Bevin.

Palestina

Palestina je majhna dežela. Blizu polovico prebivalstva v nji tvorijo Židje, ki so se naselili tja v zadnjih 30 letih. Večino imajo Arabci. Zahtevajo, da morajo v večini ostati in to je vzrok, čemu ima Anglija (Palestina je njen protektorat) toliko težav z obojimi.

Ako vam je naročnina potekla, prosimo, obnovite jo čimprej.

HELP WANTED

PERMANENT WORK — GOOD PAY

MEN OR WOMEN

TYPISTS — STENOGRAPHERS

BOOKKEEPERS — GENERAL CLERICAL

Prefer Experienced — Good Salary — Time and a half over 40 hours.

Free Life, Accident and Office Insurance

BELMONT RADIO CORP.

3633 SO. RACINE AVE.

M-E-N

FOR
SHIPPING ROOM HELP

— Good Salary —
Plenty of overtime

Brownie Mfg. Co.

2251 South Michigan

WE NEED

25 Bricklayers

6 DAY WEEK

Long-time employment. Plenty of overtime. Good working conditions. Very good pay. Apply immediately

A. A. ROSE

Construction Co.

UNITED WALLPAPER PLANT
Montgomery, Ill.

New Industry — No Experience
Necessary — Top Wage Rate —
Light Clean Pleasant Work

For
Girls and Women

Apply

Artcraft Venetian Blinds

2001 ELSTON AVE. — 5th Floor
Take Elston — Ashland
Armitage Street Car

G-I-R-L-S

Typist and Assistant Payroll
Clerk — Also Stock Room
Clerk and Typist
Permanent Position

ALADIN RADIO

INDUSTRIES

501 WEST 35th STREET

WOMEN

Curtain Stretchers and Finishers
Only air conditioned curtain shop
in city. Experience not necessary.
White help only. Hours 8 to 4:30;
5 or 6 day week.

RICE & RICE

CURTAIN & DRAPERY CO.

3028 N. Central Avenue
National 1370

GIRLS-WOMEN

We have open positions for
SINGLE NEEDLE OPERATORS
DOUBLE NEEDLE OPERATORS
and MACHINE OPERATORS
Excellent pay for beginners with
fast advancement — 40 hours, 5
day week.—Free Coffee for lunch
Hospitalization plan and other
advantages for the workers. Good
working conditions. Apply today

Superior Auto

Fabric Co.

2457 S. Michigan Avenue

Calumet 5160

GIRLS — WOMEN

For making lamp shades. Also:
Trimming Girl. 5 day week. Excel-
lent Salary. Pleasant working
conditions

JARO STUDIOS

22 East 8th St. Phone Wabash 8066

Experienced Man
to work on cards. Opportunity to
make \$60 per week. Must know
how to work on "twisted cards."
Work all year round. Phone im-
mediately

MON. 1547

CABINET MAKER

Steady work. Union wages. Archi-
tect, woodwork factory worker.

Apply now

TARTMIST SANDERS CO.
2187 Elston Avenue

GIRL OR WOMAN

to work at counter.
Steady work. Good wages. Good
working conditions.

RICHMOND CLEANERS

2915 W. DEVON AVENUE

GIRLS

for Light Factory Work. Steady.
Good Working Conditions... Good
salary — Vacation with pay
ACME PHOTO FRAME
674 N. Kingsbury
Superior 1875

WAITRESS (Experienced)

Good salary and good tips. No Sun-
days or holidays. Day hours. A fine
place to work; steady. Apply

FREMONT CAFE

901 North Ave. Whitehall 9222

HAND SEWERS

Must be Fully Experienced
Apply
FRA FRASER, Inc.
908 North Michigan Avenue
Phone Whitehall 4530
Chicago

TYPISTS

Experienced or inexperienced
Small pleasant Loop Office

CHUBB & SON

175 W. Jackson

"Ask the Girl who works here"

Radio COIL WINDERS - Sanders

Solderers — AAssemblers
Highest Paid Salaries
228 North Clinton Street
FRANKLIN 2488

(Milwaukee Ave. Street Cars to
the door)

15 GIRLS & YOUNG MEN

wanted for light assembly work.
Also 2 men for riveting machine.
Hours: 4 p. m. to 12 p. m. — 12
p. m. to 8 a. m. — 10% Bonus —
Also male shipping room help.

APPLIANCE INDUSTRIES

1830 NORTH WINCHESTER

ALTERATIONS & FINISHING

ON DRESSES
Excellent working conditions in
light airy work room. — Good
salary — Apply

MARY V. NOLAN

17 N. STATE ST.

GENERAL OFFICE GIRLS

for typing and filing — Also
BILLING MACHINE OPERATORS
Evening or day work

PLAZA EXPRESS CO.
1000 WEST 21st STREET
Phone: Monroe 7310 for appt.

GIRLS

wanted for light bench assembly
Good starting pay, 45 hrs. week.
Time & a half over 40 hrs. Apply

Metropolitan Industries, Inc.

226 N. Clinton St. FRA. 3383

OPERATORS

experienced on draperies and slip
covers. Single needle sewing
machines. Highest wages

FABRIC SERVICE, Inc.

1650 West Ogden

The fellow who comes to work
whistling usually goes home in the
evening singing.

Will Rogers said he never met
a man he didn't like. We might all
try that principle.

NAROČITE
AMERIŠKI DRUŽINSKI
KOLEDAR

SVOJCEM V
STAREM KRAJU

Stane \$1.65 s poštnino vred. Pošljite nam
točen naslov in vsoto, drugo izvršimo mi.

PROLETAREC, 2301 So. Lanwdale Ave.

CHICAGO 23, ILL.

Iz SANŠovega urada

3935 W. 26th St., Chicago 23, ILL.

Zadeva Draže Mihajloviča

Piše MIRKO G. KUHEL

(Nadaljevanje.)

Izmed listin v debelem poročilu komisije za ugotovitev vojnih zločinov morda ravno to pismo razodene največ. Lastnoročno in s podpisom čika Džoka, njegov najbolj priljubljen priimek, je Draža Mihajlovič zapisal, da ni samo odobral, temveč tudi osebno vodil Narodno-četniške operacije proti partizanom in v podporo nemškimi, italijanskimi in ustaškimi vojaškimi silam. To dokument tudi dokazuje njegovo izredno domišljavost, brezbriznost in budalost. "Da dosežemo svoj cilj," pravi, "izrabljamo enega sovražnika proti drugemu." Faktično pa se je boril le proti partizanom.

Še drugi Mihajlovičev bližnji sodelavec je bil general Blažo M. Džukanović. Bil je glavni poveljnik Narodnih četniških čet v Črni gori. Njegov glavni stan je bil v Cetinju, kjer je bil tudi sedež italijanskega guvernerja za Črno goro. Dne 27. marca 1943 je general Džukanović izdal povelje št. 97, ki se v odstavkih glasi takole:

"Komunistične sile, zasledovane od nemških in italijanskih čet in v opasnem stanju radi močne ofenzive naših narodnih sil v dolini Neretve, so se rešile s tem, da so prebile fronto in se tako rešile iz groznega položaja. Da bi ne bile zajete v dolini Neretve, so se pričele prebijati pri Zimenju (blizu Nevesinja) in s sunkom utaplajočega človeka in neozirajoč se na žrtve, jim je uspelo izsiliti umik naših čet."

Fotostatični posnetek tega vojaškega poročila s podpisom generala Džukanoviča je objavljen v poročilu komisije za vojne zločine.

Kolaboracija s sovražnikom ni bila omejena le na borbo proti partizanom, vključevala je tudi umor. Italijani so razpisali nagrado 30.000 lir na glavo Jagoša Kontića, enega izmed partizanskih voditeljev. Dne 13. maja 1943 je polkovnik Baji Stanišić napisal sledeče pismo poveljniku IV. četniškega bataljona kapitanu Spiri Stojanoviću: "Blagajna divizije 'Ferrara' je plačala 30.000 lir za umorjenega upornika — komunist — Jagoša Kontića. Ker so umor omenjenega izvršili 14. januarja 1943 vojaki IV. bataljona s pomočjo žandarmerije in nekaterih seljakov, mi hitro pošljite seznam oseb, ki so se udeležile lova in umora, upoštevajoč seveda tudi orožnike in milicarje, da se zamore prejeta nagrada med nje razdeliti."

Ta dokument nosi podpis polkovnika Baji Stanišića. Po kapitulaciji Italije so se nemške čete pomaknile v Črno

goro. Partizani so prodirali čedalje bližje. Četniki so postajali vsak dan bolj brezupni. Dne 18. oktobra 1943 so edince V. črnogorske partizanske brigade končno zalotile polkovnika Stanišića in generala Džukanoviča. V samostanu v Ostrogu, ki čepi na strmi črnogorski pečini in ki jo je skoraj nemogoče preplezati, sta ta dva izdajalca in skupina njunih vodilnih tovarišev v izdajstvu našla svoj neslavni konec. Med važnimi voditelji četnikov, ki pri tem četniškem polomu niso bili zajeti, je bil tudi major Džuro Lašić, katerega je Mihajlovič mečca decembra 1941 postavil za poveljnika vseh četniških edince jugoslovanske vojske v Črni gori. Lašić je pobegnil v Italijo, odkoder je pisal svojemu prijatelju Velišku Bojoviću, ki je bil tudi četniški komandant v Črni gori. Pismo je datirano 25. novembra 1943 in se deloma glasi:

"Moj dragi Veliško: Včeraj sem dobil Tvoje pismo. Veseli me, da si živ in zdrav. Skrblo me je zate in za vse druge, dasi je naša ločitve bila zelo nespametna in brezmiselnost. Skupaj bi se morali junaško boriti proti domači nesreči — komunistom, toda storili smo ravno nasprotno. Vsak je šel v svojo sosesko, misleč, da smo tam postali gospodarji ter da bomo blizu doma nadalje mirno prebivali. Mi smo ljudje brez razuma in možgan. Sam se ostal v Lijevi Rijeki. Brigada domačih odpadnikov me je napadla. Bitka je trajala dva dni. Moji ljudje so jih dobro namlatili. Sam sem videl enajst mrtvecev. Kasneje sem zvedel, da je bilo 40 ubitih in mnogo ranjenih. Jaz sem imel le enega ranjenega vojaka. Pripravljaj sem se na pomik čez Komovo proti Andrijevi, toda na predvečer mojega odhoda sem žalobno zvedel novico naše totalne katastrofe. Postal sem brezupen. Ne morem se več premagavati. Moji živci so šli po gobe. Skoda, da nisem poginil. Nihče se ne briga, če še živim ali umrem. Boga prosim, da mi pomaga vrniti se domov in kaznovati vse domače odpadnike in izdajalce. Zlasti bom kaznoval vse oficirje in izobražence, ki so pozdravili komuniste in se jim pridružili. Poznal ne bom nobenega izgovora. Vse bom ubil. V zvezi sem z ministrom (Mihajlovičem). Malo zaupam njegovim besedam. Upam, da bo Nedić poslal močnejše sile v to pokrajino in jo osvobodil. Kar se denarja tiče, Ti ga ne morem poslati, ker ga sam nimam. Če prideš do zaključka, da ne moreš organizirati močnejših edince za to borbo, tedaj sestavljaj trojke, katerih naloga naj bo pomoriti voditelje in vso našo golazen. Če jih ne dosežejo, naj uničijo njihove družine."

Posnetek tega pisma s pod-

pisom Džurija Lašića je prikazan v poročilu komisije kot dokument št. 87.

Tudi Draža Mihajlovič je postal desperaten. Njegovi ljudje so postajali milosrdni. Dne 20. januarja 1943 je pisal polkovniku Baji Stanišiću, v katerem je rekel:

"Obveščen sem, da v teritoriju stare Črne gore, posebno v okraju Nikšić, prevladuje duh Kerenskiizma za uničenje komunistov in zelenih strajk."

Na primer ne dolgo nazaj so četniki ujeli dva člana Baletičeve rodbine v Rigjanih, dva nevarna komuniste. Enega izmed teh so spustili še isti večer, drugega pa iztrgali iz rok nacionalističnih četnikov komunisti iz Stube.

Krsto Minić, rojen v Pješivcu, ječar četniške jetnišnice pri Mikšiću, je dovolil meseca julija letos petim komunistom, ki so bili obsojeni na smrt, da so zapustili ječo in je z njimi pobegnil. Vsi ti komunisti so imeli biti ustreljeni drugo jutro. Ječar Minić je bil kasneje ujet, tedaj se danes je med živimi, medtem ko ljudsko sodišče in krožek izdajalcev in njihovih zagovornikov pravita: Za take slučaje ni nobene določbe v odredih. Čakati mora konca vojne in potem biti sojen v normalnih razmerah.

6. novembra je bilo petnajst zločincev izpuščenih iz četniške jetnišnice v Straševici. Oprostili so jih nekdanji komunisti, današnji nacionalisti. Možno je, da tudi v tem slučaju ne bo nihče smatran odgovornega.

Ne dolgo nazaj se je sestala v zgodu nad Gornjim Poljem skupine četnikov in se dogovorila, da je šla mimo skupine komunistov. Niti en strel ni padel. Isto se je dogodilo z Zli Gori in dvakrat v Budošu.

Vem, da Te vsi taki slučaji zelo bolijo, Tebe, ki si nacionalist, in tudi jaz se zavedam, kako rad bi vedel popolno uničenje teh zločincev. Radi tega smatram, da imaš zadosti odločnosti za nadaljevanje nacionalistične borbe, v kateri si se do sedaj udeleževal.

Sporočil mi, prosim, kakšne korake si podvzel glede tega. Pismo nosi podpis Draže Mihajloviča.

(Dalje prihodnjic)

Francija svoj preobrat težko preživlja

(Konec s 3. strani.)

Ampak ker spada prvenstvo najjačji stranki, so se komunisti podali, kar je dobro za Francijo. Le na ta način se bo lahko demokratično razvijala.

Drugače bi se kaj lahko zgodilo, da ji bi prišel nazaj na krnilo de Gaulle ali pa kak drug politik njegovega kova in jo zavozil v diktaturo.

Socialisti in komunisti v Franciji so pred težko odgovornostjo. Njihne ustave ljudstvo na referendumu ni hotelo odobriti. Torej morajo sedaj sprejeti kaj bolj kompromisnega. A nič takega, kar bi dalo predsedniku republike diktatorsko moč. V zavrženi ustavi bi bil on le pečet in pa figura za prirejanje banketov. De Gaulle zahteva, da mora imeti ne veliko manj moči kot n. pr. predsednik Zed. držav. In tudi ako bi jo dobil manj, je veliko.

Ker so šle vse tri stranke znova v vlado, in še par manjših je zastopanih v nji, morda se bo Franciji vzlic vsemu posrečilo priti v socializem na demokratičen način.

Socializacija težavno vprašanje
Socialisti in komunisti so za socializacijo. Ampak kaj pravega soglasja med njimi ni in je izgledalo, da ga ne bo, dokler ni Leon Blum izjavil, da je bodočnost Francije in vse Evrope pred vsem v sodelovanju med komunisti in socialisti in v Franciji je tudi v sodelovanju obojih s krščansko demokratično koalicijo.

Kar se tiče podržavljenja industrije in prirodnih zakladov, so nastale težave prvič ker je francoski kapitalizem vzlic svojem kolaboriranju s Hitlerjem še vedno močan, in pa vsled velikih ameriških in angleških vlog v francoskih obratih. Drugače bi bila socializacija že izvedena.

Ko je bil poslan v Zed. države Leon Blum, dan vpraša za okrog dve milijarde posojila, je

nedvomno moral obljubiti, da se ga ne bo porabilo za kako graditev socializma, ampak le za okrevanje francoske ekonomije na temelju privatne svojine. Ampak dolg bo kajpada moral vrniti država. Mnogi kritiki smatrajo, da bi bilo boljše, če se Francija ne zadolži, ker da se bo že kako izvlekla iz svoje povojne krize. Če pa bo nad njo vihtel svoj bič Washington, ji bo zmerom neprijetno in nikoli se ne bo mogla postaviti na noge.

Vzlic temu pa je namen Francije uvesti socializirano gospodarstvo.

Ne bo lahko, posebno ker velja po pravih zapadne demokracije načelo, da je treba privatne kapitaliste odplačati namesto jim imovino konfiscirati, kot se je zgodilo v Rusiji in pozneje v nji podrejenih državah.

Bidault v važni vlogi

Sedanji predsednik francoske vlade George Bidault, ki je ostal ob enem tudi minister vnanih zadev, je na diplomatskem odru velika osebnost vsled svojih prizadevanj za posredovalca v sporih med sovjetsko in anglo-ameriško koalicijo.

To je ta teden poskusil posebno v zadevi tržaškega vprašanja in v veliko drugih.

Francija torej ne bo šla — za enkrat saj še ne, skozi kakšno civilno vojno, ampak po demokratičnih potih. Bidault je za tako taktiko in zahvaliti se mora, da socialisti in komunisti kooperirajo z njim več kakor pa bi bilo pričakovati.

RAZGOVORI

(Nadaljevanje z 2. strani.)

000 za komunikacije in \$20.000 pa za razne podeželne in mestne stroške. Hvala bogu, da mi ne delamo tako pri SANŠU.

Naše gibanje

Urednik Zaitz je dobro začel delo pri Proletarcu. Delo bo šlo naprej kot je šlo vedno v prošlosti. Mi vemo, da ima Proletarec dovolj prijateljev, še posebno danes, ko je tak list kot

AMERIŠKA VLADA JE POSKRBELA, da pride v to deželo posebno iz Nemčije mnogo tujcev. Vsi na račun postavne kvote. Večinoma so ti novodošli židovskega pokolenja. Gornje je prizor prve skupine, ki je prišla sem. Vseh skupaj jih je bilo sedem sto.

je naš — tako zelo potreben. Naš list zastopa glede Jugoslavije pravo stališče sedaj kot ga je zastopal takoj ko se je dvignila megla nad to izmučeno deželo in smo spoznali, kdo se bori za pravico. Naše stališče glede Rusije in pa razumevanja svetovnih razmer je bilo vedno iz vidika razrednega boja. Proletarec ni nikdar zatajil svojih socialističnih načel.

Sodrug! Tak list je vreden podpore, je vreden dela in agitacije. Pomagajte mu!

ALCIDE DE GASPERI PRETI, DA SE ITALIJA TRSTU NE BO ODPOVEDALA

(Nadaljevanje s 1. strani.)

Ko ta list izide, se bodo ministri velike četvorice glede Trsta morda že toliko zedinili, da ga za enkrat ne dobi ne Italija ne Jugoslavija. "Ampak Italija bo vztrajala pri svojem", je dejal de Gasperi.

Edvard Kerdelj izjavlja enako glede Jugoslavije. Trst pripada Sloveniji, pravi

on. Italija ga je s Slovenskim Primorjem vred po prvi svetovni vojni krivično dobila in ga mora vrniti narodu, kateremu spada.

Bidault meni, da se morda to vprašanje lahko za deset let odloži. Diplomacija ima pač zavratna, in vrh tega tudi polževota.

Ako verujete v poslanstvo, ki ga vrši "Proletarec", pomagajte mu v pridobivanju naročnikov in zbirajte prispevke v njegov tiskovni sklad!

"I'M A SWITCHMAN IN A CHICAGO RAILROAD YARD"

"Moje delo je premikanje vozov v največjem železniškem središču na svetu. Vsak dan gledam, kako prihajajo sem vozovi vseh železniških prog te dežele. Pri nalaganju in razlaganju tovarov nam ga ni para na svetu. Pravijo da je v čikaškem industrijskem območju več tračnic kot v 39 izmed 48 držav in jaz v to verujem."

"V mojem interesu je, da delam v središču prometne industrije te dežele. Moj dom je v Chicagu, kajti jaz in moja družina hočemo tu živeti ter uživati vse kar nam nudijo lepe cerkve, muzeji, knjižnice in športna podvzetja."

Ta premikač je eden od tisočev ki so zaposleni v transportni industriji Chicaga. NAJVEČJEMU TRANSPORTNEMU SREDIŠČU NA SVETU.

V Chicagu vodi 29 glavnih in 17 vezujočih železniških prog. Devet glavnih zračnih prog veže Chicago z glavnimi mesti Severne Amerike, Anglije in Evrope. Preko 600 prometnih in poklicnih linij razvaža produkte in ljudi v 24.000 mest v Zedinjenih državah. V Chicagu vodi 10.000 milj jezerskih prog. Preko oceanske ladje vozijo lahko v pristanišča Michiganskega jezera preko St. Lawrence ali pa drugih globokih Illinoiskih rek in kanalov ki prožijo direktno zvezo z Meksikanskim zalivom.

Commonwealth Edison družba je prav tako globoko vkoreninjena in navdušena za Chicago in njeno bodočnost. Smisel tega oglasa je ista kot onih ki so bili priobčeni v časopisih tega okrožja — katerim se je nudilo lepe prilike te okolice. Kot stanovalec Chicaga bi morali vedeti za vse vrline vašega mesta.

Know Chicago ... Know its Greatness ... and TELL the World!

COMMONWEALTH EDISON COMPANY

TERRITORIAL INFORMATION DEPARTMENT
140 South Dearborn Street, Chicago 3, Illinois—Phone RANdolph 1617

Nova "KUCHARICA"

ZA AMERIŠKE SLOVENKE

— "SLOVENSKO-AMERIŠKA KUCHARICA" —

Izdala MRS. IVANKA ZAKRAJSEK

KNJIGA, KI JO JE VSAKA GOSPODINJA ŽELELA IMETI!

Poleg obilnega informativnega gradiva svoje stroke vsebuje tudi okrog 1200 receptov za amerišanska in starokrajska, ozroma evropska jedila. — V njej je tudi ANGLEŠKI ODDELEK, kjer so v angleščini podana pojasnila in recepti za take naše jedilne posebnosti kot POTICE, SARKLJI, KRAPI, BUHTELJNI, CMOKI itd. — To bo našim tu rojenim kuharicam zelo dobrodošlo in se jim ne bo težko navaditi pripraviti "specialitete", ki so jih vedno tako radi imele doma.

Ker ameriške Slovenke do sedaj niso imele svoje KUCHARSKE KNJIGE, BO TA NOVA "KUCHARICA" veliki večini naših gospodinj in kuharic zelo dobrodošla.

Nova knjiga ima velikost 8x5½ inč, obsega skoro 500 strani, (40 poglavij), ter je vezana v trde in močne platnice. Tiskana na dobrem papirju, z vidnimi črkami.

Cena \$5.00 s poštnino

NAROČILA SPREJEMA

PROLETAREC

2301 SO. LAWDALE AVE., CHICAGO 23, ILL.

Wrong Methods Get Wrong Results

Since the end of World War II wages have been increased in almost all industries. Nevertheless, if workers who are getting more dollars on payday want to hold fast to their post-war living standards they will have to make new demands at once and, if necessary, strike again to win more money. The reason we say this is because price increases have more than offset the additional money that most workers have won by labor struggles.

And then, if the same course is followed and prices are boosted once more, the same workers will have to strike again . . . and again . . . and again forever more.

If the same workers who came all out for Roosevelt and Truman less than two years ago want to get public officials who will represent them and serve their interests they will have to guess again . . . and again . . . and again forever more. And the reason we say this is because workers are finding that their political "victory" is a hollow one—with the same people who were lauded as "friends" of labor permitting the owning class to grab back what labor has won and threatening unionists with anti-labor laws that dictators might be expected to promulgate.

Somebody is herding the working people of America along the wrong road—

And it's not the Socialists!

What has been happening to the American people fits exactly with the warnings and predictions of Socialist speakers and writers.

Socialists were the first to point out that mere dollar wages mean nothing—that it's what wages will buy that determines their real value.

Socialists have grown tired—and, we suspect, tiresome—repeating the lesson that what workers need is an economic system that will react to their advantage, not politicians who profess to be "friendly" but who are determined to preserve the profit-taking privilege of an owning class.

We'd like to vary our story—if only for the sake of making it more interesting. But facts are stubborn things, and the fact is that what workers are getting today is what they must expect to continue getting so long as the present economy exists.

Any worker who still believes that the number of dollars he gets is of real importance simply hasn't learned the lesson that present trends teach.

Any worker who believes that a capitalist-minded politician can be depended upon to emancipate him from the evils of the private-profit system is due for continued disillusionment.

What this nation and the world needs—and the only thing that will make freedom, justice and security possible—is a socialized economy under which wealth will be produced by use and distributed among those who produce it.

It may be that most people would rather be fooled, thwarted and regimented than establish a Socialist economy. At least they vote as though they like what they have been getting. — Reading Labor Advocate.

Advertisers Censor Radio Broadcasting

La Guardia Tossed Off Air by Sponsor When He Voices Views
Objectionable to Big Business

When Congress approved legislation regulating radio broadcasting, it wrote in a stipulation that the air belongs to the people, then and forever. It likewise decreed against any form of censorship.

That these safeguards have been made pious platitudes there is plenty of evidence. Some time ago the Federal Communications Commission, in a report that received all too little attention, declared that the big networks obtain the bulk of their revenues from a comparatively few advertisers.

Advertising agencies, some of whose ethics are pretty low grade, to put it mildly, are in position to dictate what listeners shall hear, and that they do not hesitate to exercise their power was made clear when Fiorello H. LaGuardia, former mayor of New York, offended the sponsor of his Sunday night broadcasts and was unceremoniously tossed off the air.

LaGuardia went on the air for "Liberty" magazine with the distinct understanding he could pick his own subjects and say what he pleased. There was to be no attempt at censorship.

However, when he said things that displeased Big Business executives, they protested to "Liberty," and its publishers, cringing before the lash of this disfavor, surrendered without firing a shot for freedom of the air.

LaGuardia flatly charges that the advertisers' pressure cost him his job.

"Mr. Hunter (the publisher of 'Liberty'), La Guardia said, 'told me the advertisers didn't like my Sunday radio. They were pressing him hard. He didn't know what to do. He stated he was frantic and couldn't afford to lose the advertising.'"

The incident is of the utmost importance to the American people. For years the question of whether advertisers influence what goes into newspapers has been the subject of sharp controversy.

Publishers have vehemently denied that, in selling space, they relinquish control over their columns. They protest they are independent men, free to serve their readers without fear or favor.

But the LaGuardia incident clearly shows that advertisers not only attempt to prevent the airing of views to which they object, but are successful. It will take more than publishers' protests to convince the public that the same thing has not happened with newspapers. — Labor.

URBAN LONELINESS

By TAISTO HAYRINEN

"Many city folks join co-ops because they are lonesome," declared a friend in the middle of a lecture on political economics, rudely waking me from a nice daydream. He is working on a graduate degree at a large university, and when he bandies words about, they carry weight. What about this business of getting lonesome, then? It was obvious that he meant that folks would escape loneliness by joining a co-op, and participating in member activities, both business and cultural. There was no question from that angle. But—do people actually get lonesome in a teeming city, with life and houses all around them? That sounds strange.

My humble research and observation is almost inclined to agree with him. Particularly in a larger city, one man or one family is but a drop in the bucket. That tiny unit of life feels quite insignificant first of all, and it is usually caught in a week-in, week-out pattern of life that grinds forward like a heavy cartwheel. A long ride to work in the morning and evening, a hurried breakfast, a busy day at work, duties at home on weekends leave little time to get out and get acquainted. And people in a large city each go their own way, since it is impossible to know anything

about the next person when there are so many of them. In a small town it is easy to get acquainted, but not so in a large city.

Some of the people do belong to clubs or lodges of some kind; others get out and burn the candle at the other end; but multitudes haven't anything except maybe their church; and multitudes of apartment dwellers have not even that.

I have stood in the railroad stations in Chicago and watched the streaming thousands clamber, half-running, over the staircase to the gates of the suburban trains. Each one for himself. There was so much life, yet it was as if the station were empty, for no friendship flowed amongst the hurrying hundreds that swept by every minute. I was just as lonely as in the middle of a forest, and I suppose many in the crowd were, too they're so used to it they seldom think of it that way.

If you find a lonely man outside your door, invite him in. The co-operative way of doing business is a friendly way of life that can warm even the heart of a cold city.

"NEST-EGG"

Corporations netted \$9,100,000,000 profits in 1945, and saved up \$25,000,000,000 profits in the war years 1941 through 1945, the Department of Commerce reported.

THE MARCH OF LABOR

Would Shock the Barbarians

If the ancient barbarians could come back to life, they would be shocked at some things they would find in American newspapers.

They would learn that this "civilized" country is perfecting some new weapons "more deadly than the atomic bomb." Among those are: "Germ warfare" — methods of spreading "virulent strains of human disease," so as to wipe out whole populations of men, women and children before they know we have attacked them.

"Atomic poison gas" — destroying all human, animal and vegetable life over wide areas by means of deadly rays.

"Plant diseases and poisons" — so potent they can kill a nation's crops and thus starve its people.

"New poisons" — so concentrated that a little in a city's water supply would end the lives of all the inhabitants.

Any country which starts the new disease and poison warfare will write itself down in history as far worse than the barbarians of old. — Labor.

Gamblers Seek to Influence Election

Careful observers have suspected for some time that sinister groups controlling race track gambling are getting too big for their clothes. This belief is supported by charges that a New York gambling ring spent large sums of money to influence the results of a primary election in New Jersey.

The "slush fund," it is said, was spent in efforts to elect candidates who would consent to the opening of race tracks in communities from which they are now banned.

Betting on horses is the most pernicious and demoralizing form of gambling. Its sinister nature is not changed by the fact that many states are now deriving a large part of their revenues from money lost at race tracks.

When gambling and politics are tied together, the result is bound to be bad. In legalizing race track betting a Frankenstein has been created that may eventually devour representative government. — Labor.

Joseph Snoy's Death A Severe Blow

Joseph Snoy of Bridgeport, Ohio died on Friday, June 7 at the age of 52. His passing is a severe blow to our activities in that section as he was a tireless leader and worker in behalf of our cause for many years.

He was secretary of Branch No. 11 J. S. F. for nearly 20 years. At the time of his death he was also secretary of Lodge 13 SNPJ, recording secretary of the local SNPJ Federation, an officer of the Boydsville Hall, president of the local Cooperative, and secretary-treasurer of the District JSF Conference.

He is survived by his wife, three sons and a daughter, and by a host of friends who will revere his memory and carry on the work he believed in.

J. S. F. and Proletarec were officially represented at the funeral by John Tercel of Strabane, Pa.

This May Start Another War

The May issue of the official "Infantry Journal" confirms some facts which men who served in the army have long known.

It says medals were issued to the Army Air Force "utterly out of proportion to its accomplishments and sacrifices."

"Of the total 1,400,000 decorations for gallantry and meritorious services, 1,000,000 went to members of the air forces."

"In the European theater, the infantry took 75 per cent of all combat casualties, but received only 9 per cent of the decorations. The air forces, with 9 per cent of the casualties, received 82 per cent of the decorations."

The "Journal" adds that "gen-

EFL Members' Benefits In '45 Total \$23,562,793

Washington, D. C. — Benefits paid by AFL unions to their members in 1945 aggregated more than \$23,500,000, according to reports submitted to Secretary-Treasurer George Meany. The tabulation follows:

Death benefits	\$9,940,265.75
Sick benefits	1,687,792.15
Unemployment benefits	109,939.52
Old age benefits	6,747,416.11
Disability benefits	231,452.00
Misc. benefits	4,845,927.63
Total	\$23,562,793.16

We Spend \$75,000,000 On Propaganda

According to the Budget Bureau, the Federal government will expend \$75,000,000 this year for "educational, informational, promotional and publicity activities." All this, we are told, is to enable this government to tell its story to the world.

EFFICIENT

Most disabled workers are just as efficient as the able-bodied and in some cases more so. That's what the Department of Labor's Bureau of Labor Statistics has found after a survey of 450 plants, employing 1,700,000 workers, of which 88,000 were handicapped. The Bureau learned, too, that on the average disabled employees are more careful and have fewer accidents.

Officials favored each other in conferring honors, regardless of merit."

In some cases, air men who merely flew parachute troops to the scene of battle received medals wholesale, while the troops who dropped to earth and did the fighting were awarded no honors.

WHY PEACE WITH SCARCITY?

Why is it that, after having proved its ability to provide materials for the largest and most wasteful war in all history with millions of workers withdrawn from production, the economy of these United States now gives the nation scarcity instead of abundance?

We are not trying to puzzle you when we ask the above question. The answer is known; it has been told by spokesmen for the big corporations which own and control the nation's economy.

The reason is that the profit motive cannot be served by producing abundance.

During the war profit, as such, was not the mainspring of human activity. There was a job to be done and all else was subordinated to the winning of the war. That is why everything that was needed then was forthcoming.

We could have the same degree of abundance today if we wanted to—and if we were willing to make everything else secondary to the satisfaction of human needs and desires.

But human need again has become a secondary consideration. We have gone back to the profit system with a vengeance. We are permitting the owners of industry to sabotage the nation in peace in a manner that would not have been tolerated in war.

We know that nobody likes to go without shirts and underwear, butter and meat and homes. But the owners of industry say that we can't have those things unless those owners can make a profit by letting us have them.

That's why war brought abundance and peace brings scarcity.

We would like every worker to understand that what is happening now is the natural consequence of the private-profit system. It is what happens—what MUST happen—when we tolerate a system of production for private profit. During the war we produced primarily for use. The armies had to be supplied. Today we produce for the advantage of owners. The people need not be supplied except at the terms dictated by a consideration of profit.

How long will the people of the nation be foolish enough to tolerate a profit economy? Must they go through another "depression," while modern machinery and efficient workers stand idle, to learn that the same machines, labor and skill that produced for war can produce for welfare?

Or will the people who used their labor power in wartime now use their voting power to inaugurate a system under which the wealth of the world will belong to the people who inhabit the world and abundance will be produced to supply human beings with plenty, security and leisure? —Reading Labor Advocate.

Some Odds and Ends

Alexander Hamilton, with all his faults, was an exceedingly wise man, not easily fooled. One of his political observations, based on a fundamental truth, was: "Men are governed by opinion; this opinion is as much influenced by appearances as by realities. If government appears to be confident of its own powers, it is the surest way to inspire the same confidence in others."

A fact as true today as when he expounded it over 150 years ago.

Neatest wartime racket was that of the shipowners who had ships built for them by the Government, sold them or chartered them back at five times their value, and then got themselves jobs working for the Government at fancy salaries. And it all comes under the heading of "Free Enterprise."

For a few incredible hours it looked as though the Wood-Rankin unAmerican Committee might actually investigate Ku Klux Klan activities. But Representative Rankin quickly brought the Committee to its senses.

The original Certificate of Affiliation of the United Mine Workers of America, issued by the AFL in 1890, recognized the so-called "industrial" form of organization, by granting jurisdiction over "all persons employed in and about coal mines." The original Certificate of Affiliation issued to the Brewery Workers Union in 1887—four years earlier and in the first months of the AFL's operation—set the precedent by acknowledging our jurisdiction over all persons employed in the brewing industry.

Can We Turn Back the Clock?

President Truman likes small business, small colleges, small towns. When he spoke in praise of them at a commencement the other day he was expressing the nostalgic yearning that many feel for days gone by. A thousand little banks, the President feels, are better than one big one; a hundred steel corporations preferable to U. S. Steel. In the same spirit it has recently been said that we need a lot of little unions instead of a few big ones. And when big powers can't agree on peace treaties, there is a disposition to feel that perhaps the little ones can.

Nostalgia has its place, but not as a safe guide to action. We venture to think that bigness is here to stay—big business, big labor, big government, big nations. One may regret, one may deplore. But the clock does not turn back.

How can we live with bigness? That is the question. How direct the energies of big business, big labor, big government, into those channels that serve the welfare of all the people?

The complexity of the problem arises from the very fact that it does demand sustained creative effort. An economy based on many competitive small units policies itself. A balance-of-power peace is like a marvelous perpetual motion machine; you set it going and walk away. But both the self-policing economy and the automatically checked and balanced peace have a deplorable way of going haywire in the end. That is history. To substitute security for the illusion thereof, we must intersect the conscious effort of informed intelligence.

At the moment, certainly, the human race is not doing too well. Against the clear public interest in American economic stabilization, the power of many lesser sovereignties is asserting itself on the side of inflation. Against the common man's desperate stake in peace the clash of nationalities retards progress toward a world sovereignty that can keep the peace.

But the struggle toward the promised land must go on, and cannot be won by wishing away the problems of bigness. We shall win only by summoning the resources of democratic self-discipline which will enable the people to rule bigness in their own pervading interest. —The Chicago Sun.

LOST WORLD

Speaking at a college in Maryland, President Harry Truman expressed himself on the question of small business. Against the background of a small town, the President was apparently moved by his surroundings.

If it is possible to judge by the swift newsreel appraisal of the President, it was one of the few times when he had renounced the use of a completely ghost-written speech and was intent on expressing the feelings that were close to his heart.

Truman said, "I was born in a small town. I was raised in a small town. . . . You know I am rather an advocate of small business and small educational institutions and small communities. I think this country is great on account of its small educational institutions more than anything else."

Boldly mentioning by name the Metropolitan Life Insurance Company, the United States Steel Corporation, and the National City Bank, the President asserted that he would rather see many small insurance companies, many steel corporations and many small banks rather than the three large institutions.

Truman's faith in smallness, while it puts him on the side of some of the modern technologists who are plumping for decentralization, has a quaint and pathetic character. Truman is the president of a country whose economic drives are determined by some twenty or thirty vast monopolies of the type of U. S. Steel, Metropolitan Life and the National City Bank. Their unregulated "free enterprise" created a system which has resulted in tremendous concentration of wealth in the hands of the few major corporations. Expressions of faith in "little-ness" are meaningless. In America, socialism alone could stop the growing trend toward a fusion of state and monopolies, and effectively consider decentralization.

"Chickens Come Home to Roost"

When Congress passed the law to "lynch" James Caesar Petrillo, president of the Musicians' Union, we suggested that our lawmakers were making a mistake. The wealthy broadcasters, who need a lot of regulating themselves, thought the law would hamstring the Musicians' Union. Up to date, it hasn't worked that way. In fact, James Caesar Petrillo seems to be signing new agreements containing favorable clauses.

But as we predicted at the time, other employers, who don't like to pay decent wages, are demanding that Congress do for them what it did for the broadcasters. Former Senator "Ed" Burke of Nebraska, who vociferously represents the low-wage coal operators in the Deep South, asks that Congress "lynch" John L. Lewis. Mr. Burke does not like unions of any kind. That's why he was employed by the Southern operators and that is why he is now an ex-Senator.

Of course, we don't imagine Congress will pay any attention to former Senator Burke's plea, but someone in authority should suggest to the belligerent Burke that the way to settle a strike is to work out an agreement with the union. Others have done it. Why not the Southern coal operators? — Labor.

Tired of Givg Free Space

After "gypping" country weeklies for years, the National Association of Manufacturers has been compelled to "stand and deliver" by editors of the weeklies who drew weary of boosting the cause of the N. A. M. without pay.

"In Fact," the little paper published by George Seldes, tells the story in its latest issue.

For a long time, says Seldes, quoting claims made by the N. A. M., thousands of the weeklies gave liberal free space to cartoons, articles, "canned editorials," and other material sent out by the N. A. M.'s propaganda agency, the so-called "Industrial Press Service." This propaganda boosted the glories of "free enterprise," assailed price controls or smeared organized labor.

However, when it came to spending money for advertising—such as on the recent campaign against the OPA—the N. A. M. concentrated on big city dailies. The country weeklies reared up over this "favoritism" and, through their associations, demanded a share of the advertising appropriations.

That got results. The American Press Association, an advertising agency for the country weeklies, jubilantly reported that the N. A. M. added 1,950 more weeklies to a previous meager list of 150 which received four full-page "ads."

Of course, that was little more than a "bribe" to the country papers so they would continue using

Jacob Muha Dies We Lose A Friend

Chicago, Ill. — On Saturday, June 15 the tragic news of the sudden death of Jacob Muha shocked our community.

Our first thoughts turned to Mary, his wife and constant companion. Together they had taught our chorus "Sava" for almost fifteen years, up to the time that war conditions caused the chorus to be suspended. That it is now in the process of reorganization made the sudden loss even more tragic.

A large group of Sava's members gathered at the Center on Saturday evening and again on Tuesday, after which they went to the Zefran chapel to express their sympathy to the bereaved family, and to sing a song of farewell.

Jack Muha was born near Vrhnik in Yugoslavia and studied music in Ljubljana. He would have been 58 years old in July. Surviving him besides his wife are two sons, Ralph and Jack, daughter Lucille, and three grandchildren.

N. A. M. propaganda disguised as "news"—but apparently many of the small weeklies are willing to prostitute themselves to Big Business, particularly if they get paid for it.

An optimist is a man who thinks his wife has stopped smoking cigarettes when he starts finding cigar butts around the place.